

DATINA

Serie nouă, anul 6, nr. 73, mai 2020
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

Foto: Aurelia Lăpușan

Cuprins

4	<i>Dobrogea, locuri de poveste</i>
Sub pleoapa de mătase a pădurii	23	<i>Profesorii noștri</i>
Georgiana Costea: Pianul este
copilaria mea!
7	<i>Obiceiuri de pe la noi</i>
Pre pasul mioarelor	27	<i>Oameni de lângă noi</i>
Pe urmele celor care au fost
11	<i>Vizionarii Europei unite</i>
Ștefan Delureanu din Mangalia	29	<i>170 de ani de la călătoria lui
Ion Ionescu dela Brad în Dobrogea</i>
Un enciclopedist român cu harabaua
pe meleagurile noastre
14	<i>Românii sunt pretutindeni</i>
Lumina de carte prin veacuri străbate	33	<i>Vorbe cu tâlc</i>
„Citiți azi, mâine vom fi aforisme”
17	<i>O carte pe lună</i>
Nicolae Trohani – aghiotantul lui
Eugen Cristescu	34	<i>Documentar</i>
Un Mai de poveste
18	<i>Spiritualitate</i>
Simbolul Peștelui	37	<i>Călătorie pe mapamond</i>
Între maluri
21	<i>Povestea vorbelor</i>
A umbla cu iordane		

*Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța*

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: PROF. DOINA VOIVOZEANU, DIRECTOR ARTISTIC: SILVIA ȚIGMEANU

REDACTOR ȘEF: CONF.UNIV. DR. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, LAURENȚIU DESPINA,
OVIDIU DUNĂREANU, ADRIAN NICOLA

Director economic: Alina ONEL
Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110 Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel./Fax: 0241 61 92 93 Tel: 0241 61 88 42
E-mail:office@scoalaarte.ro E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Ne aflăm de mai multe săptămâni în on-line. Ne tastăm viața, literă după literă, site după site, împărtășindu-ne poveștile, stările, opiniile, căutându-ne urmăritorii, notorietatea. Ne exprimăm poziția față de marile probleme ale Planetei, ale societății noastre, am devenit experți în orice și oricum. Ne bucurăm de florile din grădina de la țară a prietenilor noștri, de fotografiile pe care ni le reasează facebookul în evantai pentru a ne face să nu uităm nicio clipă cât de bine suntem monitorizați de la distanță. Ne modificăm părerile de la o zi la alta, colportând un inocent dar constant trafic de influență între noi. Ne transmitem urări de mulți ani fără pandemie, ne resetăm prietenii virtuale, "facem curat" cu cei care ne încalcă intimitatea.

Încetul cu încetul limita dintre viața personală și online în era vlogging-ului s-a micșorat, oamenii se plac nu pentru cine au devenit, ci pentru ceea ce arată, căutând un fel de validare pentru orice de la alte persoane.

Până la un punct totul pare un joc. Un mod de a pierde util timpul. De a mai afla unii despre alții. De a ne suporta singurătatea. Singurul marker important în această pandemie a singurătății forțate rămâne educația tinerilor. Responsabilitatea pe care trebuie să ne-o asumăm față de ei, cei mici, care s-au trezit brusc ca dintr-un coșmar nocturn cu monștri că trebuie să urce pe platformă lecțiile lor de-acasă. Și nu toți se pricep la toate. Nici ei, nici părinții, uneori nici profesorii, luați prea din scurt cu asemenea pretenții pedagogice. Pentru cei mari lucrurile par mai simple. Studenții chiar accesează lejer cursurile și participă la evaluări de grup.

În ajutorul lor au apărut imediat și binevoitorii. Acum ofertele sunt, în mare parte, gratuite. Apoi, va veni, firesc, abonamentul. S-au creat portaluri specializate în rezumate de cărți, o listă imensă care cuprinde orice ar cere învățătoarea sau profesoara de limba română, unde poți parcurge rezumatul de o pagină cu ideile principale ale fiecărui titlu și decide ce cărți trebuie să citești și ce nu.

Sunt platforme și "academii" digitale care au dat acces gratuit la o parte din cursurile și resursele lor. Se găsesc și portaluri de cursuri on-line fie pe subiecte, precum dezvoltare personală și mindset, fie despre marketing și antreprenoriat. Am găsit un curs despre arta sărutului, mai multe despre vals sau tangoul argentinian, dar și cum

să faci bani lucrând de-acasă, concursuri online, joburi online. Un portal ne oferă șansa să învățăm aproape toate limbile pământului. De la engleză, germană, franceză, chineză, coreană până la cele mai exotice limbi de pe mapamond. Să nu credem cumva că nu sunt și cursuri dedicate virusului COVID 19. La fiecare secțiune suntem asigurați că aceste cursuri online sunt mai mult decât simple informații transmise amatorilor prin internet. Conținutul este gândit și structurat pentru a susține un parcurs pedagogic de calitate, urmat de o validare măsurată prin raportarea la un standard relevant.

Mediul online, în continuă schimbare de la săptămână la săptămână, devine o resursă inepuizabilă pentru învățare. Una dintre provocări este să se poată folosi canalele de comunicare disponibile, alegându-le pe cele mai potrivite subiectului și stilului personal de filtrare de informații.

Spre exemplu, o editură a lansat un nou proiect: „Homeschooling: Învățăm împreună acasă”, în cadrul căruia sunt postate programe cu idei de activități în funcție de momentul zilei și de vârsta copiilor, resurse gratuite pentru punerea în practică a activităților acasă, care pot fi descărcate de pe un site, și multe materiale care le sunt de ajutor părinților pentru a crea o rutină pentru copii.

Din experiența unui învățător de la o școală sătească aflăm că trebuie să se lucreze cu

Google Meet, Google Classroom unde, în timpul sesiunii video, copiii să-și facă fișe de muncă independentă sau materiale ajutătoare, inclusiv în format video. În fiecare zi, învățătorul le predă copiilor materia conform planificării. Bunăoară, într-o zi, două ore de AVAP, o oră de mate și un opțional. În timp ce la Arte Vizuale elevii au primit de făcut lucrări pe care urmează să le fotografieze și să le încarce în portofoliul digital, prin aplicația Fresh Grade, la Mate, au lucrat în GeoGebra, un soft gratuit pentru geometrie, și din manualul digital. O sesiune video durează în jur de 30 de minute, iar învățătorul folosește, în paralel, tot felul de aplicații gratuite. Pe lângă Google Classroom, copiii lucrează în Google Forms, unde își fac propriile chestionare, joacă Kahoot! sau creează jocuri în WordWall. Sunt o grămadă de instrumente free pe care le poți folosi. Învățătorul de la modesta școală sătească spune că în acest moment sala de clasă este depășită, este anacronică. Trebuie să ducem sala de clasă dincolo de pereții sălii, nu numai pentru această problemă care s-a ivit acum, o să trecem peste ea probabil, dar acesta este mersul lumii.”

Imaginația noastră merge mai departe. Învățătorul completează: ”Îi las în pauze să socializeze între ei, să spună glume... Eram curios ce atitudine vor avea, dar percută foarte

frumos la idee. Unii stau în pat, abia s-au trezit, unii în pijamale, nu au absolut nicio problemă, sunt în largul lor. Ei sunt digitali nativi. Asta nu înseamnă că ei nu știu să citească, să analizeze un text, că nu au gândire critică, analitică. Toate se formează îmbinând aceste lucruri. Ideea este că sala de clasă poate să existe și altfel. Din păcate, a fost nevoie de o astfel de situație ca să descopere specialiștii în educație că este o idee viabilă și, îmbinată cu ceea ce se face la clasă, poate să ducă la lucruri extraordinare”.

Învățătorul ține să atragă atenția că învățarea online nu necesită foarte multe resurse, așa cum cred unii: ”Toți copiii au telefoane smart sau tabletă, majoritatea au conexiune la internet, iar tu, în calitate de cadru didactic, ai nevoie de laptop și de conexiune la internet. În rest, înseamnă pasiune și dăruire pentru profesie.”

Vi se pare cumva că am exagerat în acest parcurs real prin platforme și site-uri deschise la întâmplare? Vi se pare că este ceva din domeniul SF? Că învățătorul fabulează? Vrea să impresioneze pe vreun șef de la Inspectorat? Vă asigur pe cuvânt de onoare că nu este așa. Pandemia ne-a silit să ne luăm viața în mâini și să o urcăm în online. Atât. Cine are, cine poate, cine vrea. Dar repede, eficient, fără ezitări.

Dobrogea, locuri de poveste

Sub pleoapa de mătase a pădurii

Ovidiu DUNĂREANU

Peste Dunărea Veche aburește o lumină verde. Întocmai unei neguri scăzute, spuză ei cuprinde încetul cu încetul masivii pereți de pământ galben, cu vaduri abrupte, ai Dobrogei și insulele mari, întunecate. Ostrovul, așezat pe pragurile unei coaste repezi, suie până în creștetul dealului și se risipește și dincolo de sfoara de fum a acestuia, unde încep câmpurile rotunde, viile în pergole și plantațiile de salcâm. Casele lui din vale își revarsă curțile și grădinile până în buza apei. În dreptul fiecărei porți și a fiecărei ulițe, așteaptă în neclintire, legate la geamanduri sau, în mal, de țărui, asemenea unor curioase vietăți acvatice, bărci câtrănite, ușoare și lungi. Tot din mal, cât niște schele în miniatură, cioplite din dulapi de lemn tare, cu

un capăt lăsat pe pământ, iar cel din apă înălțat până la genunchi, stau înfipte spre adânc roțile de spălat preșurile și lâna. Către răsărit, sub viforul soarelui, platourile Derventului, văzute de aici, din mijlocul năboiului de ape, par tipsii uriașe de aur. Un parfum de livadă răzbește dintr-acolo. Dimineața e atât de fierbinte, încât pipăreala luminii îmi dă stranii și plăcute amețeli.

Soarele urcă. Repede. Dogorește. Arde. Pentru o clipă se iscă dinspre Valea Caldă vântul în luptă cu arșița. Dar e învins. Peste fluviu și peste grindurile acoperite de cătină roșie, liniștea devine potopitoare. În sălcii nu tremură nici o frunză, nu se clatină nici un filiz. Pe cer nu vâslește nici o pasăre. Doar de sus, din aerul ca pucioasa, se revarsă valuri, valuri, căldura. Totul respiră greu.

Curentul mă duce iute. Odată ajuns în Păcuiul Mic, traversez brațul Florica și urc un timp spre Dunărea Mare. Nu mult după cot, în dreptul cabanei forestiere din insula Tâlchia, trag barca la mal. Sar pe plaja îngustă, îi înfășor lanțul de rădăcinile unei buturugi, urc și ascund lopețile și ispolul în rugi și mă afund degrabă în pădure.

Prima senzație este aceea de trecere neașteptată pe un alt tărâm, într-unul împovărat de taina unei arhitecturi răscolitoare, greu de înțeles. Prin păienjenișul arcadelor și al bolților de ramuri și frunze de-abia se filtrează o lumină gălbuie, urzind funii leneșe și tot felul de închipuiri. Ceva a pândă și a teamă îmi urcă în piept. Din față mă izbește răcoarea umbrei și un miros tare de pământ ieșit de sub ape. Țin un timp drumul forestier, nefolosit de câțiva ani, năpădit de nuietele de amorfă, tăiat printr-o păduriște mai rară, de plop de Canada; mă abat apoi spre nord-estul insulei și o iau de-a dreptul printr-o lizieră de frasin tineri, care reverberează vâltori de verde crud, înspre Păcuiul lui Soare.

Răzlesc într-un alt desiș, într-unul de ulmi; tulpinile negre, împietrite, ale copacilor, măresc încordarea; poteca se face tot mai anevoioasă; deseori ea este întreruptă de arbori prăbușiți de ghețurile iernii ori de viiturile din primăvară; scorburi putrede, schimonosite, ca niște dihanii bătrâne și bune ale bălții, îmi călăuzesc pașii; pentru ca în cele din urmă, pur și simplu să mă trezesc într-un goliș cu neputință de bănuț până acum.

O lumină torențială mă împresoară din toate părțile, își azvârle asupra-mi tumultul. Îmi dă în ochi, umplându-mi-i pentru câteva secunde cu jerbele ei de foc. Îmi taie răsuflarea. De abia după ce îmi frec bine pleoapele și mă mai dezmeticesc cât de cât, pot băga de seamă ceea ce năzărește înaintea mea. În limpezișul pădurii, pe firul fostei albii a unui braț din vechime, își clatină vâlvătaia pojghița smălțuită cu nuferi a unui lac. Rămân ținut locului. Nu îndrăznesc să mai fac nici un gest. Doar respirația îmi șuieră neliniștită.

În marginea apei pare să se țină o adunare a păsărilor măiestre. Nu m-au simțit încă. Sleit de osteneala drumului și împins de curiozitatea care m-a adus până aici, fără să fac cel mai mic zgomot, mă furișez prin ierburi și pe sub corzi de viță sălbatică, mai aproape.

La numai câțiva pași de mine, defilează pe picioroangele lor ca trestia, călcând rar, bătlani cocoșați și egrete mari, vapoase; stârci solemni își ciugulesc tacticos aripile cu pliscuri cât fusele; fuioare alb-roșcate, călifarii pier și se ivesc ageri, ca într-un joc magic, pe sub săbii de papură; suveici multicolore fulgerând văzduhul, prigoriile vânează din zbor albine gureșe, desprinse de pe ciorchinii florilor de izmă sălbatică; berze solitare, încondeiate pe aripi cu tăciunele, moțâie într-un picior, fără să le pese de foiala din jur; cocori cât pământufurile își deapănă șalurile de mătase ale aripilor, asemenea unor mimi de mare clasă, în ritmurile unui dans febril; cormorani moțâți, țigănuși brun-verzui, cu ochii mărgeluiți, ca rubinul și ciocurile curbate și lungi cât andrelele, chirighițe ciufulite lopătează de colo-colo aerul aprins; lișițe dolofane, corcodei și cufundaci poznași, de smoală, pescăruși albaștri vântură fără odihnă străfundurile; lebede maiestuoase, cu gâturi de șarpe, pătate pe ciocuri cu purpură, prințese dintotdeauna încoronate sub geana subțire a pădurii, plutesc în cercuri largi, ținând în puterea lor lacul.

Se povestește că, la începutul unei primăveri friguroase, a poposit aici, în zborul lui spre nord, un stol de câteva mii de lebede. Podul de gheață al Dunării încă nu se rupsesse, iar pământul era acoperit de zăpadă. După drumul lor, măsurat în multe zile și nopți, istovite, lebedele sufereau cumplit de foame. În ziua aceea, la primele ceasuri

ale dimineții, căzuse o ploaie caldă, iar păsările au coborât în adâncitura din luminișul pădurii. Pe la amiază, pe neașteptate, s-a dezlănțuit un ger năprasnic. Lebedele au încremenit în ghiarele poleiului, ireale făpturi modelate parcă în marmoră. Oamenii de prin satele învecinate, prinzând de veste, au urcat în sănii, au trecut fluviul pe insulă, mânați de gândul nesăbuit de a le prinde. Însă, cum apucau să le atingă, trupurile lor mirifice se preschimbau în izvoare limpezi. Puzderia acestora a dat naștere lacului.

Trosnete, vreascuri rupte, mișcare de tăvălug, grohăit răgușit, guițături aspre și prin apropiere zvâcnește o turmă de mistreți. Ca o explozie, zburătoarele aprind cerul. O clipă vraja pădurii și a lacului se rupe. Împrejurimile clocotesc, pentru ca pe dată, după trecerea turmei, peste tumultul bălții să cadă la loc o tăcere hulpavă.

În zori, sub maluri

Jos de Ostrov, malul dobrogean e înalt, prăpăstios în fața fluviului, cu vaduri puține. Din loc în loc, izvoare ca gheața se scurg peste prundișuri în Dunăre. Împrejur, aerul înălbește. Privesc la cer și cerul e fără stele. Tot o negură albăstrie. Începe noaptea nesigur și-acolo sus să piară... Răcoarea dimineții crește ca un abur pătrunzător. Îmi astupă respirația. Fragedă, înrourată, izma îmi umezește gleznele. În Vadul lui Pipa mă așez pe nisip și rămân în așteptare. De pe celălalt mal, de la cabana forestieră, la răsăritul soarelui urmează să vină o barcă să mă treacă dincolo, la Zăton, pe insula Tâlchia.

Zătonul este o japsă, un ochi limpede de apă în luminișul pădurii de sălcii. Pești de tot felul îi cutreieră ascunzișurile.

Din Podiș, prin migdali, lunecă o adiere abia simțită. Pârloaga cu migdali coboară pe Valea Caldă până la Dunăre. Odată scăpat din ea, vântul înalt ca o față subțire, văturește pielea apei. Tăcerea vibrează prevestitoare. Încetul cu încetul încep să se audă glasuri care se apropie. Nu durează mult și, ca din pământ, răsar prin pâcla de sub maluri un bărbat și o femeie. Amândoi lipăie prin nămol. Trag după ei de funii trei cai murgi. Se opresc mai jos de mine. Lasă sacii de pe

umeri și se ghemuiesc în marginea apei. Buimaci. Prăbușiți în lăuntrul lor. Așteaptă, pesemne, și ei, aceeași barcă, să-și dea caii în baltă. Animalele caută încordate la cele două mogâldețe dintre apă și cer, care-i țin, nechează apoi năvăși, se mușcă, își scutură capetele să și le slobozească din strânsura căpeștelor. Șuvoaiele nopții par să se fi strecurat în trupurile lor halucinante.

Un moment, și nemaiputând să le îndure împotrivirea, omul sare în picioare. Leagănă în mână un crâmpei noduros de funie; ochii lui hipnotici își înfig fulgerele în cei mari, umezi și frumoși ai sălbăticiunilor. Dinaintea omului, caii se tulbură, ciulesc urechile și încremenesc cu gâturile înălțate. Între apă și cer, omul și caii își spun ceva necunoscut din priviri, între apă și cer timpul are acum fiorul veșniciei. Pe dată animalele se potolesc. Bărbatul se ghemuiește, liniștit și el, la loc lângă femeia lui. Așteptarea și muțenia se înstăpânesc cu repeziciune, lacome. Caii aruncă peste ei, cu nările lor mari, aburi învăluitoare.

O lumină vie suie sfărâncioasă de peste dealul Derventului. Și pădurea și apa și pereții roșii ai malurilor devin ca de sticlă. Siluete subțiri, mătăsoase și albastre de păsări și glasuri de oameni și bărci se urnesc prin pulberea ei peste fluviu. Văpaia purificatoare, fierbinte, a soarelui, îmi mânjește chipul. Și numaidecât, o bucurie fără margini, îmi biruie nestăvilită sufletul.

Obiceiuri de pe la noi

Pre pasul mioarelor

Adrian NICOLA

Ziua bună la dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Strălucitoare și verde e luna lui mai, căci nu degeaba i-au mai spus oamenii încă din vremurile de demult Florar, Frunzar sau Luna Ierburilor! E luna soarelui, dar și a ploilor binefăcătoare pentru pâinea omului cea viitoare, căci se spune în popor „Plouă în mai, avem mălai”. E lună ce se mai cheamă Arminden, căci așa li se spune crenguțelor de verdeață prinse în stâlpii porților chiar de întâia zi a lunii; celor așezate încă de cu o noaptea înainte în fața unor porți de ceata de bărbați pentru a spune că acolo viețuiesc cei mai gospodari dintre ei; pentru că așa se

numesc puietii de mesteacăn ce și-i așează în dreptul porții acela care are față de măritat, pentru ca flăcăii să afle, să ia acasă la ei puișorii aceia și să-i sădească în ograda sa, poate vor crește așa, cu lemnul său alb, ca straiul miresei, poate chiar pe mireasa de la poarta de unde și-a luat mesteacănul; Arminden, de la creanga pe care omul are grijă să și-o aducă în băătătură din pădure, iar în această zi să o scoată în fața casei unde va sta până în ziua cea fericită când gospodina va plămădi cu palmele sale prima pâine din grâul secerat în anul acela, iar creanga, bine uscată, va aprinde focul în cuptor sau sub țest pentru a coace cea pâine. Arminden, adică

„ziua pelinului” ori „ziua bețivilor”, despre care se crede a avea grijă de rodul pământului, de sănătatea și dărnicia vitelor, de starea vinului cel bun și de zdrăveneala trupului omenesc. De aceea în această zi se strâng oamenii la loc unde primăvara își scaldă zilele în miros de floare, frig carne de miel, gustă din caș și beau vin pelin, să le fie drumul prin căldura verii lin.

Luna lui Florar nu-i însă doar de bucurie și petrecere, e lună de muncă grea căci musai trebuie făcute multe și dormi iepurește cu gândul la toate cele. Iar una din grijile de căpătâi este aceea a hranei animalelor care îți dau mâncarea familiei. De-aia, trecând prin sat măcar cu gândul, nu poți să nu afli și să te miri de câte a mai născocit mintea omului ca să fie bine tuturor. Iar eu nu pot decât să vă spun și domniilor voastre cum devine treaba cu „Măsuratul oilor”, datină strămoșească pe care eu o socot cea mai de folos dintre toate cele ale lui Florar, plină de învățătură

animal, așa că se pregăteau de această zi, singuri și cu ceilalți din obște. Mai întâi se așezau la sfat și hotărâu cum vor fi așezate turmele vara aceea, căci de adesea o singură turmă era prea mare pentru a fi purtată de un rând de ciobani cât îi vara de lungă, pe dealuri, pe munți sau în alte locuri de pășunat.

Apoi îl alegeau pe cel mai priceput și mai umblat dintre dâșii pentru a spune ce și cum, căci izlazul sătesc rămânea porcilor, găștelor, rațelor, cârlanilor, care abia aveau ce paște ca să mai lase loc și oilor, iar cineva trebuia a rândui ce pleacă și ce rămâne în vatra satului. Pentru animalele ce plecau, era nevoie ca cineva cu știință să caute locurile unde aveau a fi păscute turmele, iar acesta să arendeze în numele lor pământul, uneori un deal sau un munte întreg, să se învoiască și să plătească prețul păstoritului către stăpânii locului.

Trebuia să caute și să aleagă ciobanii,

precum slova scrisă din inimă și toate cărticelele strânse la un loc de un cărturar cu barba până la brâu. Este ziua în care nu doar viața oilor și a caprelor prinde a lua alt drum, dar și a celor puși a se îngriji de ele o vară întreagă și a celor care le vor duce dorul până la Sfântul Dumitru, lăsându-le în grija altora, așa cum se face din moși strămoși.

Dar nu poți da oaia sau capra din băătăură așa, la fitecine, ca și când ai vrea să scapi de dânsa, căci nu poți da oile în paza lupului și nici burduful de brânză în seama câinelui, cum se spune în popor. Tu trebuie să știi ce dai, iar acela ce va primi, să știe ce primește și ce trebuie da înapoi, căci orice se greșește, se plătește. Iar pentru ca toate cele să fie bune cu plecarea turmelor din sat, oamenii au sorocit cea zi de sărbătoare ce se cheamă, cum am spus, „Măsuratul oilor”.

Ca să poată face măsuratul, oamenii satelor știa bine ce aveau de a face pentru ei și pentru

păcurarii, păstorii, oierii și mai ales pe baci, mai-marele lor, om cu meșteșug și chibzuială, cu oarece știință de carte și ascultare din partea celorlalți oameni de la stână. Nu-i ușor să ai, cam ca la oaste, tot soiul de oameni: conducător, păzitor, bucătar și luptători vrednici, curajoși și pricepuți. Îți trebuie păstori, dar și mulgători, brânzari, oameni pricepuți și cu drag de animal care să le vindece rănila și să țină departe bolile ori care să țină seama la cămară, la ce și cui se dă.

Tot în pregătirea răvășitului stătea alegerea locului și construirea unei stâne noi sau refacerea celei vechi, iar asta însemna suirea celor trebuitoare la deal și meșterirea clădirilor, închiderea țarinilor, înțărcațul sau ruptul oilor sterpe, ce nu mai era nevoie să dea lapte dacă tot nu aveau miei, ca să pună pe ele ceva carne până se făceau bune de tăiat.

Vorba oierilor spune că atunci când sunt tunse oile, tremură mieii, vorbă înțeleaptă ce

zice că bieții miei trebuie să se teamă când își văd mama tunsă, fiindcă în scurtă vreme nu vor mai suge la țâța ei. Deci oile erau tunse și însemnate la ureche cu cercei de tablă, cu ciucurași ori fir de lână din cea rămasă la țesutul covoarelor, pentru ca fiecare stăpân să și le cunoască pe ale sale. În toamnă, la Ziua Crucii, pentru turmele ce se spărgeau în altele mai mici sau la Sfântul Dumitru pentru cele venite acasă definitiv, era vremea răvășitului, turma se desfăcea, iar oile păseau sătule de umblat pe coclauri și semețe de zestrea lor în bătătură, în țarcul stăpânului, gata pentru mârlnit, adică pentru a trece la un singur muls. Iar pentru aceasta și stăpânul, și baciul, trebuiau să știe care a cui oaie este.

Dacă vreunui sătean îi lipsea vreo oaie toamna, la răvășit, când oile se împărțeau, era ceartă și gâlceavă dacă vreuna lipsea, iar ciobanul trebuia ori să o plătească la prețul acela, de toamnă, nu la cel de primăvară, când

oile erau mai ușurele, ori să dea alta înapoi la schimb, după învoială, așa că mare preț se punea pe paza turmei. La ciopoarele cele mari, de pe munte, numărând ca la 700 de oi la un cioban, stâna avea 10 câini, un dulău de întors și doi cai, căci nici lupii, nici urșii ori mistreții nu-i aduceau bietului cioban în buzunar banii de paguba ce i-o făceau. Și tot pregătire se numea căutarea acestor câini și gătirea lor cu jujeu la gât, o bucată de lemn care să-i lovească peste genunchii picioarelor din față pe dulăii certăreți și să-i oprească a face rău bietelor viețuitoare ale pădurii, căprioarelor, iepurilor, păsăretului, să strice bunătațe de cuiburi și să lase fără ajutor puișorii, de care tot omul trebuia să aibă grijă ca și când ar fi în ograda sa.

Cu o seară înainte de ziua "măsuratului", oile erau duse din ocolul stăpânului pe locul de înnoptare, laolaltă cu celelalte oi ale satului. Cum se crăpa de ziuă, se trăgea la pai care stăpân de

oi să înceapă măsuratul, iar acesta și le alegea pe ale sale și le mulgea în măsura de lemn, iar baciul, laolaltă cu ceilalți săteni, măsurau cât lapte au dat oile primului mulgător. El, mai marele ciobanilor și al stânei, lipsit de vreo pricină sau prieteșug cu stăpânii oilor, însemna pe un catastif câte oi i-a dat omul, cum sunt însemnate și cât lapte au dat acestea la măsurare. Mai înainte-vreme, când oamenii nu aveau știința de a scrie, creștăturile de cuțit pe răboj țineau locul slovei din catastif, iar jumătate din acel răboj se dădea celui cu oile, cealaltă jumătate păstrându-se la baci, pentru a nu se isca oarece pricini la răvășit.

Cu mic cu mare, oamenii veneau la măsurat, iar după ce se termina mulsul și trecerea la catastif, cât timp ciobanii croiau prima brânză din primul lapte muls, gospodinele așezau masa pentru a-i omeni pe ciobanii ce aveau să plece în urma oilor la deal și acolo să rămână cât îi vara de mare. Le dădeau să mănânce, bărbații îi cinsteau

cu câte o țuică, ba le mai băgau și în traistă ca să aibă de drum, apoi turma și păstorii lăsa în urmă satul, cu bunele și relele lui, înfrățindu-se cu codrul, poienile, pășunile și necuvântătoarele sale.

În urma lor, cei rămași în vatra satului se cinsteau, urându-și să le iasă brânză multă și bună, carnea să le fie gustoasă și oaia să le vină sănătoasă. Din butoiul cu pastramă se scotea oaia trecută prin patru fătări, numai bună de frăgezit în mirodenii, de se punea pe grapă, peste jar, și se gusta vin din cel rămas din bogăția toamnei trecute. Iar de se afla pe acolo și vreun scripcar, nimeni nu-l izgonea, că doar învărtite după fluier mai prindeau ei a trage cu muierile lor, la zile neînsemnate, acum se cerea a se petrece așa cum îi stă bine omului.

Dacă lor le dădea cugetul a petrece ca de o ușurare, ciobanii își luau oile, turma, câinii, caii, măgarii încărcăți de samare, dar și pe preotul

satului și urcau gâfâind la stâna cea nouă. În mijlocul țarcului făceau cruce din crengi tinere de copac abia înfrunzite, iar preotul citea pentru oameni, pentru animale și stână, ce știa dânsul și ce trebuia pentru ca stâna să fie apărută de rele până-n toamnă și să se întoarcă fără stricăciuni în sat.

Apoi ciobanii strângeau vreascuri și frunze uscate, scăpărau amnarele și aprindeau primul foc din stâna aceea. Era focul stânei, cel ce nu trebuia să se stingă decât după ce oile erau pregătite de răvășit, așa că acel foc trebuia și el păzit și stârnit, de fiecare cioban, pe rând. Dar până atunci, oile trebuiau musai duse în țarc, așa că prin focul acela, prin fum ori prin jar, erau trecute spre locul lor de odihnă, unde crucea

brânză, la urdă și la zer, doar cu o leacă de cheag făcut din chișca de miel și foc domol sub ceaun, nu-i lucru la îndemâna oricui. Iar mai apoi, din acestea să ajungi la cele bunătați, la cașcavaluri afumate și brânza de burduf odihnită în coaja bradului sau dospită în mirodenii, este meșteșug și trudă. Strunga, stâna, cășăria îs fabrici, nu doar colibe, iar ce se face acolo, se păstrează cu rânduială și știință, spre a rămâne bune de mâncat și nici în calea hoțului să nu steie.

În sate, oamenii cu ale lor scăpau de grijă, văzându-și de plugărit, de secerat și de cosit. Doar la casa de cioban copiii rămăneau în seama femeilor, a mamelor și bunicilor, care și ele trebuiau să se descurce cum or putea fără bărbații casei. Căci, nu-i așa, cine are feciori, are și

de frunze verzi le chema, iar ele alergau prin focul stânii spre dânsa apărută ca de leac, atinse doar ușor pe spinare de ciobanul cu o creangă de leuștean, spre a mai fi încă o dată și mai ușor numărate.

Se chiteau de se gospodăreau, fiindcă aici nu se aveau decât ei pe ei, musai să se înțeleagă, să se îngăduie, pentru că nu-i altul să facă mâncarea, nici să spele ori să le poarte de grijă acolo, între animalele satului și sălbăticiunile codrului. Nu-i lucru ușor să ții oaia, de care trebuie să ai grijă de mică, de parcă ar fi copil, ba pe cea beteagă să o mai și porți în spate pe dealuri și văi, iar drumul laptelui din ugerul animalului și până pe masa omului este destul de anevoios. Să mulgi de trei ori pe zi câteva sute de oi, iar laptele acela să știi a-l duce de la doniță la jintiță, apoi la caș, la

păcate, cine are fete, însoară și măgari, așa că tot ce s-ar fi întâmplat rău cu aceștia, cu gospodăria, în capul lor se spărgea. Topite de dor și de griji, căindu-și soarta nu de puține ori și învățându-și copiii să se facă ce or vrea, numai ciobani nu, întorceau cât îi vara de lungă fața spre deal, doar doar și-or vedea omul drag coborând cu sarica în spinare și oile ciopor pe lângă el, spre ceea ce de atunci se putea numi iarăși casa sa. Numai că nici dragul nu-i sosea până la venirea sorocului, iar de cele mai multe ori copiii nu-i făcea după vrerea ei, căci odată ajunși pre pasul mioarelor, la întinsul pășunilor și în umbra stânilor, verdele de basm al piciorului de plai îi chema și îi lega bine de un meșteșug ce a dăinuit, iar în zilele acestea de acum pare a se pierde, ușor, ușor, prin ceața timpului, ca o turmă de oi urcând spre cer.

*Cu smerenie, al dumneavoastră
Adrian.*

Ștefan Delureanu din Mangalia

Aurelia LĂPUȘAN

Ștefan Delureanu la o masă rotundă alături de acad. Alexandru Balaci, enciclopedistul Ovidius Drimba, universitarul George Lăzărescu și Vito Grasso

Ștefan Delureanu s-a născut la Mangalia la 26 februarie 1926. Familia lui a fost una dintre cele mai importante din oraș, în casele Delureanu adunându-se, vară după vară, o elită a intelectualilor români, printre care Gala Galaction, Cella Serghi, Nicolae Tonitza, Ion Țuculescu, Grigore Moisil, Monica Lovinescu.

A absolvit Cum laudae Facultatea de istorie a Universității București, unde a fost student al lui Gheorghe Brătianu, apoi Ștefan Delureanu s-a reîntors în orașul natal pentru a preda istoria la singura școală gimnazială (1948-1952) din oraș. Hăituit pentru convingerile sale liberale, într-un timp al distrugerii valorilor, a fost trimis în detenție, suferind atrocitățile regimului nou instalat. Nu a mai avut voie să profeseze la catedră. A plecat la București, ajutat de o fiică a orașului, muzicologul Elena Vică, dirigoarea Corului de copii al Radiodifuziunii Române.

Ștefan Delureanu a lucrat din 1955 până în 1986 în diferite funcții economice, continuând în paralel o intensă operă de cercetare dedicată Risorgimentului italian¹ în raporturile sale politice și culturale cu Europa central-orientală și publicând circa 50 de lucrări în Italia.

1. Curent în cultura și viața politică italiană din sec. XIX, care propaga unitatea Italiei, libertatea și egalitatea între oameni

Și-a susținut doctoratul în științe istorice, în 1978, cu teza „Mazzini și români”. A fost colaboratorul revistei Secolul XX. A tradus din Italo Svevo, a scris poezii. S-a impus ca italianist susținând în mai multe sesiuni cursuri la Universitatea din Napoli.

A participat la numeroase congrese internaționale, a fost profesor visiting în prestigioase universități italiene, germane și franceze.

Între anii 1990-1992 a fost profesor asociat la Facultatea de Științe Politice din Messina și apoi la Facultatea de Științe Politice și Administrative a Universității din București (1998-2003). Din anul 1972 a început colaborarea cu Institutul Italian de Cultură, traducând literatură contemporană și publicând studii istorico-literare și recenzii ale unor opere istoriografice. A organizat, în 1990, pe lângă Institutul de istorie Nicolae Iorga, un grup de lucru pentru istoria Risorgimentului. Din 2002 a fost numit responsabilul sediului Centrului Internațional de Studii Sturza, creat la București.

A fost membru de onoare al Asociației Mazziniana Italiana de la Milano și al Institutului Internațional de Studii Garibaldiene de la Roma.

În lume este cunoscut ca unul dintre cei mai mari europeniști. Un vizionar care a studiat geneza Europei comunitare, dându-i

un convingător traiect de inspirație creștină. Opera sa, avangardistă, luminată de cunoaștere și pătrunzătoare analiză, s-a așezat discret în bibliotecile publice fără acel binemeritat ecou editorial, pe cât de arzătoare și necesare erau curiozitățile noastre dinaintea aderării la Uniunea Europeană. A crezut cu sinceritate că unitatea europeană poate fi o soluție la problemele Europei de Răsărit și ale continentului în ansamblul său.

Am scris despre Ștefan Delureanu în monografia „Mangalia în paginile vremii”, 2007, când am și inițiat - din păcate, o încercare eșuată - aducerea profesorului la Universitatea „Ovidius” pentru o întâlnire cu studenții de la Jurnalism. Cu acel prilej, doamna Victoria Delureanu, soția sa, ne-a expediat câteva dintre lucrările semnate de Ștefan Delureanu, fotografiile pe care le includem în acest spațiu și o scrisoare din care reproducem câteva fraze: „Soțul meu vă trimite acest pachet cu tot ce a crezut el că vă poate folosi în demersul dvs. de a vă ocupa de tema în care este inclusă activitatea sa ca europenist. Vă mulțumește mult, deși, în modestia lui, repetă mereu că nu se așteaptă să fie răsplătit într-un fel pentru ce a lucrat, considerând că nu și-a făcut decât o datorie față de înaintașii noștri, pe care îi consideră niște martiri ai patriei noastre atât de încercată la vremea aceea. Și eu sunt de acord cu el atunci când îi stau alături și asist la pasiunea pe care o depune, făcând din munca sa rațiunea de a trăi”.

Volumul intitulat *Mazzini și românii în Risorgimento* a apărut la Editura Paideia în anul 2006, fiind urmat de un alt volum consacrat lui Garibaldi și, unul foarte recent, *Italia și România spre unitatea națională. Un secol de istorie paralelă (1820 – 1920)*. Sunt culegeri de studii bazate pe căutări în arhive străine – mai ales italiene și austriece –, precum și românești, cercetări în care se vede plăcerea istoricului de a scotoci și de a descoperi, de a reciti cu ochi critic.

Studiul lui Ștefan Delureanu *Mazzini și românii în Risorgimento*² este nu doar o extraordinară

cercetare istorică asupra unei perioade de mare încărcătură politică transfrontalieră, ci și un larg expozeu despre virtuțile, pionieratul și contribuția individuală și de grup a românilor la crearea Europei unite. Lucrarea a fost dezvoltată

Coperta cărții *Geneza Europei comunitare*

Coperta cărții *Mazzini și românii în Risorgimento*

dintr-o impresionantă bibliografie, cercetată cu acribie, în marile biblioteci române și italiene, din corespondență privată, din materiale aduse de confrății săi la varii manifestări de gen, din publicistica europeană. Ștefan Delureanu a studiat în arhivele de la Torino și la Muzeul Risorgimento-ului de la Roma. Cea mai des citată arhivă din carte este însă cea a poliției austriece care supraveghea cu multă atenție mișcările revoluționare din Italia. Copleșitor de mare este aria de cercetare pe care și-a ales-o istoricul, inventariind nu titlurile ziarelor vremii, ci consemnând articolele consacrate temei, numeroase, diverse, adnotate, relaționate cu presa europeană, cu mișcarea ce tocmai se năștea.

Această reconstrucție istoriografică atât de necesară cititorului de astăzi, tânăr și adult, aduce un mare serviciu de imagine României, preocupată constant în evoluția ei de soarta continentului în care este parte integrant constructivă.

În fața adevărilor probate, autorul nu se sfiește să folosească superlative ca pe un omagiu pentru sacrificiul într-o credință al unor luptători precum Nicolae Bălcescu, „sacerdot al idealului atât de aproape de el prin exercițiu mental și virtute”, sau Mazzini, Apostolul. Se desprinde

2. Delureanu, Ștefan, *Mazzini și românii în Risorgimento*, Editura Paideia, 2006, 364 p.

astfel cu ușurință admirația autorului față de personalitățile întrupate, față de statura lor morală și de conștiință patriotică, cultul păstrat pentru Mazzini și pentru toți cei care l-au urmat, semănând spiritul revoluționar european.

Ștefan Delureanu aduce în paleta cunoștințelor despre Risorgimento informații de actualitate, analizează din perspectiva cercetătorului modern, interdisciplinar, datele la care a avut acces și, cu siguranță, acestea sunt cele mai complete de până acum. Recreează imaginea evenimentelor, dar și pe cea asupra presei și publicisticii, în special a celei române. Căci Ștefan Delureanu a cunoscut Italia la ea acasă, a scris mult și opera lui este într-o parte însemnată confiscată de limba italiană.

Și poate că nimic nu rezonază mai emoționant în sufletul nostru decât cuvintele analistului lucid de astăzi care, privind spre opera înaintașilor conchide că sisifica jertfa a lui Bălcescu se poate traduce doar în învățătura pe care a lăsat-o românilor, că orice revoluție e opera unui principiu asumat, că națiunea înseamnă caz investit într-o finalitate comună, că schimbarea feței patriei și a omenirii e o problemă de educație, că un popor nu poate trăi izolat de celelalte, că taina României viitoare nu se află în cartoanele diplomației, ci în intuiția binelui și în inițiativa hotărâtă la ORA ISTORIEI.

Mazzini, Europa și românii

Profeticul Mazzini³ își începea activitatea revoluționară cu studiul semnat în 1829 *Despre o literatură europeană*, care pleda pentru „o concordie de nevoi și dorințe, o gândire comună, un suflet universal care îndreaptă națiunile pe aceleași căi către o țintă identică”.⁴

Împreună cu un grup de exilanți germani, italieni și polonezi el a fondat la Berna, la 15 aprilie 1834, „Tânăra Europă”, care prin Actul de Înfrățire devine primul organism paneuropean, capabilă să trateze cauza tuturor popoarelor și mai ales a acelor mai puțin cunoscute, toate cu un rol însemnat în edificarea Cartei politice a continentului într-o formulă viitoare: O FEDERAȚIE EUROPEANĂ. Se dorea

o comunitate a intelectualilor care să adune la un loc inteligențele democrației europene. „Marile gânduri creează marile popoare”, afirma Mazzini. Uniunea unor națiuni liber, asociate prin intermediul democrației, realizată abia la 12 decenii depărtare în timp, a fost visul și profecția unui om, însuflețitor de ambiții, idealuri, speranțe.

La 5 martie 1848 Mazzini înființează la Paris Asociația Națională Italiană.

Reia proiectul de a pune bazele unei uniuni a națiunilor europene și formează Comitetul Central Democratic European (CCDE) și speră în cooptarea românilor în comitetul de la Londra. Dumitru Brătianu este numit reprezentant român în CCDE.

În august 1839 tinerii liberali români constituiau la Paris Societatea pentru învățătura poporului român.

Înființată în preajma revoluției pașoptiste, Societatea Studenților Români de la Paris devenea în 1851 temă de cercetare austriacă la cel mai înalt nivel, cu intervenția ministrului de interne Bach și a cancelarului Felix von Schwarzenberg. Societatea fusese înființată cu sprijinul poetului Lamartine spre a răspândi ideile revoluționare.

În Manifestul Comitetului Național Italian din 1851 era prevăzut, printre altele, fie și numai simbolic, ca București, alături de Roma, Pesta și Milano, să fie orașele unei singure patrii a martirilor și a celor ce cred într-un viitor comun.

Puțin mai târziu, „România continua să rămână prezentă în planurile lui Mazzini cu un rol bine definit în acel marș glorios de la Alpi la Dunăre care trebuia să inaugureze Statele Unite ale Europei”.⁵

Manifestul către poporul român al lui Bălcescu, din 20 septembrie 1850, este socotită ca prima declarație solemnă de solidaritate cu mișcarea europeană a popoarelor și a fost publicată în revista *România viitoare*.

Mazzini a murit în 1872. Testamentul lui politic s-a împlinit abia peste aproximativ un secol. Din calea românilor spre europenizare au trebuit înlăturate multe obstacole, dar cea mai rușinoasă a fost dictatura ultimei jumătăți de secol.

3. Giuseppe Mazzini (1805-1872)

4. Delureanu, Ștefan, Mazzini și românii în Risorgimento, Editura Paideia, 2006, p.217.

5. Op.cit.p.147

Lumina de carte prin veacuri străbate

Margareta STROOT DONOS, Grand Rue, Geneva, Elveția

Articol în exclusivitate pentru revista Datina.

În ziua de 7 mai 2020, Societatea de lectură, cu bogata și excepționala ei bibliotecă și cu diversele activități pentru toate vârstele, a câștigat premiul Europa Nostra-2020 la categoria „Contribuții exemplare”. Europa Nostra, care este vocea societății civile în favoarea patrimoniului cultural, subliniază faptul că de două secole și fără nici cea mai scurtă întrerupere “Societatea de lectură a rămas fidelă obiectivelor inițiale de a aduna persoanele interesate de literatură, de știință și de artă”.

Piața Bourg de Four din Geneva este cea mai veche din oraș. Șase străduțe, tot atât de vechi, pornesc la vale și formează petalele acestei flori numite inima orașului vechi. Una dintre ele, care poate e ceva mai largă decât celelalte, cu numele Grand Rue – Strada Mare, ar putea servi drept tulpină a acestei flori arhitecturale. Strada dată este mare mai degrabă prin greutatea paginilor de istorie și cultură ale acestui orașel, care de secole și chiar de milenii s-a aflat la răscrucea tuturor evenimentelor, drumurilor și ideilor.

Pe această Strada Mare – la Grand Rue, în anul 1818, în casa cu nr 11, a fost instalată Societatea de lectură. În drum spre sediul Societății de lectură trecem pe lângă casa unde s-a născut Jean-Jacques Rousseau, care se găsește doar la doi pași de cea a actorului Michel Simon și în vecinătatea imediată a atelierului cunoscutului pictor elvețian Ferdinand Hodler; alte edificii ne amintesc de șederea aici a compozitorilor Andre Gretry și Frantz Liszt; trecem pe lângă casa în care a locuit și a creat scriitorul Jorge Luis Borges, apoi pe lângă alta, care în 1905 l-a găzduit pe talentatul și inventivul Ludovik Lazar Zamenhof – creatorul limbii esperanto. De la locul unde s-a născut Rodolphe Topffer, inventatorul desenelor animate, ajungem repede la sediul Societății de lectură și constatăm, firește, că această instituție nu putea să-și găsească adăpost decât alături de compozitori, scriitori și alte figuri importante ale literaturii și culturii mondiale.

Istoria acestui centru de cultură și literatură a început în 1818, de la o idee simplă și generoasă: împărtășirea și propagarea largă a ideilor, a cărților, a culturii a celor trei „mușchetari”-fondatori: Augustin-Pyramus de Candolle, Marc-Auguste Pictet și Henri Boissier. Aceștia li s-au alăturat alți cercetători și oameni de cultură – botaniști, medici, arheologi, astronomi – personalități din înalta societate de la începutul

secolului al XIX-lea, pentru a atinge cifra magică de 12 membri fondatori, care sunt și primii donatori de carte, de timp, de energie pentru a edifica Societatea de lectură. Baza bibliotecii a fost pusă din donațiile fondatorilor și ale altor oameni de bine. La doar doi ani de la înființare ea pune la dispoziția publicului între cinci și șase mii de titluri de carte: de istorie, botanică, teologie, arhitectură, dar și reviste literare, de artă, știință etc., publicate în principalele limbi din Europa. Aceste rarissime cărți pot fi admirate și consultate în localul bibliotecii și astăzi, unde sunt păstrate cu deosebită grijă, fiind conservate conform rigorilor din domeniu. Fișele cărților, inițial „pictate” parcă de bibliotecarii din secolul al XIX-lea, care învățau obligatoriu caligrafia, sunt înlocuite ulterior cu cele scrise la mașina

mecanică, iar în 1988 – înregistrate de primul calculator achiziționat de Societatea de lectură. Prin însăși prezența lor fizică ele păstrează amprenta epocilor pe care le-a traversat ilustra instituție culturală, o adevărată comoară de patrimoniu mondial.

Dar să revenim la istoria ei. Chiar de la bun început Societatea de lectură s-a bucurat de succes și susținere din partea publicului - cititor, astfel că numărul membrilor ei a crescut repede, ajungând în 1833 la 400 de persoane. Povestea însă nu întotdeauna a fost sclipitoare, chiar dacă în epocă s-a identificat și s-a afișat cea mai originală formulă de funcționare a acestei instituții: Aici ideile guvernează și literatura comandă.

Surprinzător a fost să aflu că, abia după 70 ani de la creare, Societatea de lectură a acceptat doamnele ca beneficiare ale serviciilor, doar în calitate de «doamne abonate», un statut inferior celui pe care îl dețineau bărbații – statutul de membru cu drepturi depline. Dar să nu uităm că nu doar atunci, ci secole la rând, bărbații erau cei care „făceau și desfăceau” regulile. În 1916 o petiție care cerea egalitate în drepturi pentru femei și bărbați, a fost respinsă cu o majoritate (votau doar bărbații!) de cinci ori superioară partizanilor acestei idei „bizare”. Doamnele vor obține statutul de membru cu drepturi depline abia în 1953! Și asta înainte de a câștiga dreptul la vot, acordat femeilor în 1960, la Geneva, și în 1971 în Elveția!

Instituția a evoluat în pas cu societatea, a trecut prin diverse dificultăți, a depășit vitregiile epocilor, înscriindu-se organic în istoria orașului. În cele peste două secole de activitate neîntreruptă a acumulat o mulțime de povești impresionante, ce deseori fac trimitere la personalitățile istorice, care la un moment dat au trecut pragul blocului Nr.11 din Grand Rue.

Henry Dunant, de exemplu, unul dintre fondatorii primei organizații umanitare din lume, a oferit bibliotecii Societății cartea sa «Souvenir din Solferino». În 1863, atunci când la Geneva au avut loc negocierile privitor la crearea Societății Crucea Roșie, saloanele Societății de lectură au fost puse la dispoziția delegaților pentru a le facilita contactele și dezbaterile.

Comitetul Societății creează în 1975 o publicație cu titlul «Plume au vent» (Pene în vânt) destinată să informeze membrii activi, dar și să atragă cititori pasionați în biblioteca tot mai bogată. Tot în aceeași perioadă

este lansată o activitate care se bucură de succes până în prezent: dezbateri la ora prânzului cu scriitori și intelectuali; de la o vreme se asigură accesul în această reședință istorică din orașul vechi a claselor de adolescenți. Mulți dintre ei vor rămâne fideli Societății pe parcursul întregii vieți.

În preajma serbării bicentenarului (în 2018) au fost lansate diverse alte activități precum ateliere de dezbateri și de scriere, un salon de șah, a fost organizat un ciclu de conferințe. La trecerea dintr-un mileniu în altul, întâmplarea a vrut ca doamna Delphine de Candolle să devină directoare culturală a Societății de lectură. Din aceeași ramură familială cu fondatorul instituției de Candolle, noua directoare impresionează prin dinamism și idei care provoacă admirație și duc faima acestui centru cultural în lumea întreagă.

La ora accesului nelimitat și a vitezei îmbătătoare de circulație a informației, biblioteca Societății numără 400 mii exemplare de carte, distribuite în diversele saloane ale imobilului istoric, care a devenit neîncăpător, prea mic pentru atâta bogăție. Aici cartea este patrimoniu, sursă de cunoștințe, lumină în casă și în suflet.

Printre comorile care tapisează pereții saloanelor de la etajele reședinței găsim câteva lucrări cu referire la istoria Basarabiei, dar și mai multe privitoare la România. Printre scriitorii prezenți aici se numără Mircea Eliade, Virgil Gheorghiu, Panait Istrati, Matei Vișniec, Mircea Cărtărescu, lucrări de istorie și artă. La

sfârșitul secolului al XIX-lea, prin 1875-1877, se înregistrase un număr mare de români în calitate de membri ai Societății de lectură. Cu trecerea timpului a fost abandonată obișnuința înregistrării naționalității membrilor.

Într-o lume zbuciumată de mondializare, aici

regăsim o insulă de pace și liniște, de confort literar. Și oameni devotați cărții. De altfel, ușa grea de la intrare întâmpină vizitatorul cu un citat din Thomas d'Aquino: „Timeo hominem unius libri” – Mă tem de omul unei singure cărți! (traducere liberă). Nu există îndemn mai convingător spre carte, lectură, dezbateri și critică argumentată.

...În inima orașului, în pas cu evoluția societății și în permanentă modernizare, acest loc „calm și în afara timpului” asigură această stare de armonie – când trecutul este în serviciul prezentului pentru a asigura viitorul.

Nicolae Trohani – aghiotantul lui Eugen Cristescu

George TROHANI

Peninsula Balcanică. Nici o zonă geografică din bătrânul continent al Europei, ce-și trage numele de la frumoasa feniciană furată de Zeus, transformat în taur, nu este locuită de o rasă pură, fără infiltrări și legături cu vecinii mai apropiați sau mai depărtați. Și cu atât mai mult zona Dunării de jos, a bătrânului Danubiu sau a Istrului ce curge frumos, ce vine din părțile hiperboreenilor și în jurul căruia trăiesc amazoanele, ce constituie o Poartă a Orientului – dacă privești dintr-o anumită parte și atunci logic este că reprezintă și o Poartă a Occidentului, când privești din cealaltă parte – a fost și este o regiune de continui pendulări de populații de la nord la sud, dinspre Răsărit spre Apus sau invers.

În această zonă a Scythiei Minor, Dobrogea de mai târziu, dar și a Bărăganului – ce-și are o etimologie necunoscută – s-a stabilit și s-a constituit o familie cu strămoși în părțile Elladei, care s-a amestecat mai apoi cu elemente valahe dar și valone. Este vorba de familia Trohani – care a pornit din Peloponez, a trecut prin Constantinopol, s-a odihnit nițel în vechiul Tomis, Constanța de mai ieri și de astăzi, pentru a poposi la Brăila și a ajunge în București, dar nerupând cu totul legăturile cu Patria, însă apărând cu arma în mână Țara de adopție.

După cum se știe, la 1 septembrie 1939 Polonia este invadată de trupele germane și

începe Al doilea război mondial. Peste două săptămâni URSS ocupă jumătatea cealaltă, de răsărit, a Poloniei și astfel dispare o țară. Europa este într-o continuă incertitudine politică și militară. Se fac pregătiri de război de către toată lumea, deși politicienii declară contrarul. România nu face excepție. Se organizează pe noi baze Serviciul Special de Informații (SSI) și serviciile de Cruce Roșie.

Pentru a reda această atmosferă de plin război, editura MiiDecărți din Bragadiru (Ilfov) publică cartea „Nicolae Trohani, aghiotantul lui Eugen Cristescu. Însemnări de război” în care se prezintă câte ceva din activitatea a doi soți – Liliane și Nicolae Trohani – ce și-au slujit țara așa cum au crezut ei de cuviință în momente de cumpănă.

Nicolae Trohani, născut pe 6/20 martie 1912 în Brăila și decedat la 15 noiembrie 2003 în Brașov, a fost fiul lui Gheorghe N. Trohani (5 august 1868, Constantinopol – 13 noiembrie 1934, Pireu), președinte al Comunității grecești din Constanța în anii 1909-1910, și al Antigonei (22 decembrie 1879, Brăila – 29 decembrie 1974, București), născută Gardeli.

Absolvent al Facultății de Drept din București, în 1933, cu calificativul Magna cum laude, din primăvara anului 1936 s-a angajat ca funcționar public la Serviciul Special de Informații, pendinte pe atunci de Ministerul de Război, iar ulterior de Președenția Consiliului de Miniștri. În primăvara lui 1944 a ajuns la gradul de director în cadrul respectivului serviciu.

În Serviciul Special de Informații a funcționat până în ziua de 22 martie 1945 când a fost arestat, din considerațiuni politice. A fost eliberat pe 22 decembrie 1945.

În ziua de 10 iunie 1948 a fost ridicat de autoritățile de ocupație sovietice, condamnat la 25 ani de detenție, și dus în URSS, în diferite lagăre din regiunea Mordvină. Pe 1 decembrie 1955 a fost restituit României, internat la Gherla, și eliberat, de către autoritățile române, în ziua de 5 iulie 1957.

După eliberare a lucrat în cadrul Centralei România-film, mai întâi la serviciul contabilitate, iar apoi ca economist la planificare. După pensionare, în 1974, a lucrat ca translator la Ambasada Greciei din București, până la 30 iunie

2001 ... muncind astfel până la vârsta de 89 ani ... dar întotdeauna cu plăcere și conștiinciozitate. Iar autoritățile grecești, drept mulțumire, i-au acordat dubla cetățenie.

În timpul războiului a fost trimis pe front din prima zi (22 iunie 1941) până în martie 1944 – cu două întreruperi : prima în iarna 1941/1942 și a doua în iarna 1942/1943 din cauza rănirii, la 11 noiembrie 1942, prin schijă de avion, la Rostov. Pentru întreaga activitate din această perioadă a fost distins cu diferite medalii și ordine : ordinul Coroana Italiei, gradul Ufficiale (24 nov. 1938), medalia „Centenarul Regelui Carol I” (9 mai 1939), ordinul Coroana României cu spade, cavalier cu panglică de Virtute Militară (27 febr. 1942), Medalia de merit germană (14 aprilie 1942), Medalia Aeronautică, clasa III de pace (5 mai 1942), ordinul Steaua României cu însemne civile, în gradul de cavalier (9 mai 1942), ordinul Steaua României cu spade, gradul cavalier (12 martie 1943), medalia germană Lupta de iarnă din Răsărit (4 iunie 1943), Scutul Crimeii (25 sept. 1943), panglica de Virtute Militară la distincțiunile de război (27 sept. 1943), medalia Crucea Comemorativă a celui de al doilea război mondial 1941-1945 (1996) și medalia Ordinului pentru Merit al Republicii Polonia (1996).

Liliane Trohani, născută Eremie (Brăila, 28 februarie / 13 martie 1910 – București, 6 mai 1993) a fost fiica brăileanului de origine săceleană

(Brașov) Ion Eremie (Bordei Verde, Brăila, 8/21 august 1881 – București, 25 septembrie 1956) și a belgiencei Irma Vermeulen (Anvers, 23 septembrie 1879 – București, 23 octombrie 1968).

Diplomată și ea a Facultății de Drept din București, în perioada iunie 1941 – 30 iunie 1943 a activat ca infirmieră voluntară în spitalele din Sinaia și Golta (Transnistria) în cadrul Spitalului de Campanie „Cruce Roșie” nr. 406. La 24 iunie 1942 i se acordă „Semnul de Distincție” pentru contribuția adusă Societății Naționale de Cruce Roșie. După război, din 1950 până la pensionare în 1969, a lucrat ca asistentă medicală în diferite spitale din București. În toamna lui 1992 va primi titlul de „veterană de război”.

Autorul volumului, George Trohani, este fiul celor doi soți. La redactare s-a folosit de corespondența dintre cei doi soți (circa 100 de scrisori), de agende cu însemnări zilnice ale lui Nicolae Trohani și ale Irmei Eremie (mama Liliane).

În cuprinsul lor se confirmă primirea unor trimiteri, se cer știri despre membrii familiei sau se fac referiri la viața de zi cu zi de pe front. Sunt însemnări ale unor oameni ce doreau a rămâne Oameni în plin război. Sunt preocupări intelectuale și sentimentale, ale unor oameni ce se iubesc și se respectă.

Spiritualitate

Simbolul Peștelui

Drd. Geta (COICIU) DELEANU

Simbolul peștelui este luat din Vechiul Testament. Ezechiel (47, 10): „Lângă el vor sta pescarii de la En-Gaddi până la En-Eglaim și își vor arunca mrejele. Vor fi pești de tot soiul, ca cei din Marea cea Mare (Mediterraneană n. n.) și foarte numeroși.” În acord cu Sfânta Scriptură, Clement din Alexandria, citat de Frederick Tristan, enumeră printre simbolurile pe care creștinii le pot utiliza, peștele și ancora. „Este însă imposibil de stabilit la ce dată și în ce fel și-au dat seama credincioșii că literele grecești ale cuvântului ichtus ar putea fi inițialele de la <<Iesous CHristos THeou Uios Soter>> (<< Iisus Christos Fiul Dumnezeului Mântuitor >>), sintagmă care, într-

un fel, rezumă doctrina creștină și este prima sa mărturisire de credință. Origene, în Comentarii la Sfântul Matei (P.G., Vol XIII, Col. 1120), și Sfântul Augustin, în <<De civitate Dei>>, c., XVIII, Col.XXIII, s-au preocupat de această chestiune, luând ca temei al cugetărilor lor un apocrif târziu al Oracolelor sibiline, în special primele lui douăzeci și șapte de versuri. Cu prima literă din fiecare vers se formează acrostihul << IESOUS CHREISTOS THEOU UGUIOS SOTER STAUROS >> (<< Iisus Christos Fiul Dumnezeuului Mântuitor Cruce >>, ansamblu care se reduce la acrograma << ICHTUS>>). Acest poem ne este cunoscut datorită împăratului Constantin, care a poruncit să fie inclus în <<Manifest către creștini>>, cules de Eusebiu din Cezareea. (...). Apocriful în discuție este anterior anului 170, dacă ne gândim că la acesta se referă Irineu când evocă prezicerile sibiline care vizau creștinismul.” Când se invocă tema peștelui, simbolul trimite la apă, simbol al vieții, renașterii spirituale și al botezului. Peștele a fost răspândit pe inscripții funerare, în catacombe, pe bijuterii etc. Până în secolul IV nu a fost găsită explicația corectă. Filosoful francez Rene Guenon consideră că similitudinea de sensuri ale unor simboluri provine dintr-un fond primordial comun. „Originile simbolului peștelui par să fie de proveniență nordică, hiperboreană chiar, prezența sa a fost semnalată în Germania de Nord și în Scandinavia.” [L.Charbonneau-Lassay Le Poison în Reg, dec. 1926, citat de Rene Guenon.]

În simbolismul popoarelor nordice, anumite animale acvatice (delfinul, peștele, caracatița - aceasta din urmă găsindu-se și pe anumite vase grecești ale antichității târzii), au un rol important după cum subliniază Guenon și prin faptul că el apare și în Asia Centrală (India, Persia), unde peștele (Matsya-avatara) are întâietate față de alte manifestări ale lui Vișnu (...) care reprezintă Principiul divin sub aspectul său de păstrător al lumii; acest rol este foarte apropiat de acela de

<< Salvator >>. Or, ideea de << Salvator >> era legată, în egală măsură și explicit de simbolismul creștin al peștelui (...) ca simbol al lui Cristos, denumirea grecească Ichtus este formată din inițialele IESOUS CHRISTOS THEOU HYIOS SOTER. La sirieni, după, Franz Cumont, peștele era întruchiparea zeiței Atargatis și era crescut în acvarii din apropierea templelor sacre. El era consumat doar la mese sacre de preoți și inițiați, imaginându-și „că ingerau chiar carnea divinității”; „Adorația și obiceiurile răspândite în Siria au inspirat în epoca creștină simbolismul lui Ihtis”. De văzut și E. J. Dolger 3 vol Munster, 1910-1922, Studii despre simbolismul peștelui și cultul peștelui în păgânismul antic.

Diogene Laerțios îl citează pe Pitagora care spune „ Să nu ne atingem de pești consacrați zeilor, fiindcă nu-i drept să se atribuie zeilor și oamenilor aceleași lucruri, după cum nici celor liberi și sclavilor”. [Diogene Laerțios Despre viețile și doctrinele filosofilor, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1963, cap. VIII, 35, 404.]. Simbolul peștelui este cel mai frecvent întâlnit simbol creștin pe teritoriile fostului Imperiu Roman. Piese de cult incizate cu simbolul peștelui, opaițe din lut ars cu imagine simbolică incizată de pește precum și alte obiecte precum talismane cu diferite simboluri creștine, cocoș, ancoră, arcă, au fost descoperite și pe teritoriul României, în Transilvania: la Potaissa, Apulum, Romula, Orlea, Băile Herculane și la Tomis –Constanța.

Nicolae Gudea și Ioan Ghiurco consideră că simbolul peștelui apare la sfârșitul secolului al II-lea și se impune la jumătatea secolului al III-lea, dispărând în secolul al IV-lea, odată cu posibilitatea de exprimare liberă a credinței creștine. Însă generalizarea simbolului are loc în jurul anului 200 după Hristos. [R.. Forrer, Die fruchriststlichen Alterthumer aus dem Graberfelde von Achmin –Panopolis, Strassbourg, a.Ch, 1893 apud Nicolae Gudea

și Ioan Ghiurco, *Din istoria creștinismului la români, Mărturii arheologice*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române, Oradea, 1988, p.79.]. Autorii citează, alături de alte simboluri creștine diferite obiecte găsite pe teritoriul țării noastre cu reprezentări ale peștelui la Micia și Micăsasa, vase cu reprezentarea peștelui din fabricație, la Gherla vase incizate după ardere, la Romula o gemă, la Potaissa și Gilău, pe monumente funerare. „Asocierea peștelui cu pâinea și în special poziția pâinii în raport cu ochii peștelui constituie un argument pentru caracterul creștin al unei piese. De fapt a constituit argumentul de bază și în cazul determinării monumentelor de la Gilău și Potaissa.” [Nicolae Gudea, Ioan Ghiurco, *Din istoria creștinismului la români, Mărturii arheologice*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române, Oradea, 1988, p.82]. De altfel, peștele apare și în imagini compozite alături de Bunul Păstor, porumbel, miel, ancoră, corabie și alte simboluri creștine. O imagine reprezentativă pentru simbolul peștelui o constituie tipsia glazurată cu pește pe fund în interior de la Micăsasa, planșa XXXII g și g. fig D . b. 1. La Tomis a fost descoperit un opaiț de secol al-IV-lea din bronz, în formă de pește, pe o parte cu monograma lui Hristos, iar pe cealaltă crucea greacă.

Unele inscripții descoperite la Tomis prezintă asemănări cu cele de la Roma. Aici, la Muzeul Național Român, apare o stelă funerară cu doi pești dispuși față în față și o ancoră între ei, reutilizată conform inscripției de către Licinia Amias. Tot la Roma, în Catacomba di Ciriaca, apare Bunul Păstor cu oaia pe umeri, o ancoră și un pește. În Catacomba Priscillei la Roma, apare ancora cu doi pești dispuși vertical pe o lastra funeraria. Imagine preluată din cartea Jutta Dresken –Weiland „Immagine e Parola”, *Alle origini dell'iconografia cristiana*, Libreria Editrice Vaticana, 2012, pp.26-27. Unii creștini purtau la

gât medalioane cu pești ca semn al credinței în Iisus pe de o parte, și ca semn de recunoaștere, pe de altă parte. “Pe niște sarcofage din secolul al-II-lea, s-au găsit două inscripții funerare deosebit de frumoase, una din Frigia, cealaltă din Galia. Prima este cea a Sfântului Avercius, episcop de Hierapolis: <<Credința mi-a fost călăuză, pretutindeni ea mi-a dat ca hrană peștele Izvorului, peștele cel mare și curat pe care L-a pescuit Fecioara și L-a dăruit prietenilor spre a-l mânca. Are și un vin minunat, pe care-l oferă amestecat cu apă, și cu Pâine... >>. A doua inscripție funerară este un poem în limba greacă pentru Pectorius din Autun, poem care îndeamnă să luăm hrana dulce ca mierea a Mântuitorului Sfinților și să mâncăm acel ichtus << pe care-l ținem în mână >> .” [L. Uspensky, *Theologie de l'Icone dans l'Eglise orthodoxe*, Cerf, Paris, 1980, p.48. citat de Daniel Rousseau, Icoana, Lumina Feței Tale, Editura Sophia, București, 2004, p.26]. Prezența peștelui în reprezentările religioase, dar și în scrierile cu caracter creștin, subliniază, întăresc și simbolizează euharistia, chiar dacă nu este folosit ca materie euharistică, după expresia lui Leonid Uspensky. “Într-adevăr, ori de câte ori este reprezentată Euharistia – fie ca banchet, ca scenă de consacrare sau simplu simbo - peștele este negreșit prezent....El precizează doar sensul pâinii și al vinului. ” [Leonid Uspensky, *Teologia Icoanei în Biserica Ortodoxă*, Editura Anastasia, 1994, p. 41]. Simbolurile creștine erau pretutindeni în lume aceleași. Prin urmare și peștele, dar mai ales peștele, acolo unde era reprezentat, simboliza pe Iisus Mântuitorul și unea în simbolistica lui atât doctrina cât și ritul. Așadar, când vom întâlni peștele în imagini, în reprezentări compozite, în frescele catacombilor, în scene de banchet funerar, pe sarcofage și mai târziu pe tipsii, cupe, tapiserii, podoabe, el simbolizează pe Iisus, viața fără de moarte, iar când este însoțit și de vin, botezul, euharistia.

A umbla cu iordane

Ioan ADAM

Cât de mult influențează o simplă desinență migrația sensurilor unui cuvânt se poate constata urmărind dubletul expresiilor a umbla cu Iordanul și a umbla cu iordane.

A umbla cu Iordanul sau, cum se mai zicea încă pe la începutul veacului trecut, a ura cu Iordanul, indică o veche ceremonie religioasă petrecută în ziua de Bobotează, deci în 6 ianuarie, când preoții sfințesc apa și apoi stropesc credincioșii cu agheasmă, slujindu-se pentru asta de un mătauz, adică de un mănunchi de busuioc. Gestul lor îl repetă pe acela al Sfântului Ioan Botezătorul, cel care l-a botezat pe Iisus Hristos

în apele Iordanului. Acest ritual inițiativ – prima dintre sfintele taine ale bisericii – este descris cu un fior aparte în Evanghelia după Luca (3/21-22), singurul dintre evangheliști care duce genealogia lui Iisus până la Adam, sugerând prin aceasta, conform opiniei lui Bartolomeu Valeriu Anania, că Hristos aparține nu doar „poporului ales”, evreii, ci omenirii întregi. Îmbrăcat în haină din păr de cămilă, strâns la brâu cu o cingătoare de piele și hrănindu-se doar cu lăcuste și miere, aprigul Ioan creștina mulțimile din ținutul Iordanului, propovăduind sosirea Celui mai tare decât el, care va boteza nu cu apă, ci cu Duh Sfânt și cu foc.

Obiceiul este vechi și la români, popor creștin încă din faza etnogenezei, căci atât cronicile, cât și folclorul îl atestă de mult timp. Letopisețul lui Ion Neculce evocă un episod din timpul prizonieratului polonez al mitropolitului Dosoftei: „După ce l-au dus la Jolfa, îl pune craiul Sobețchie de s-a-mbrăca cu hainele cele scumpe și odoarele mitropoliei țării noastre, de făce leturghii la dzile mari și iordan la Boboteadză, dup-obiceiul țării noastre, de să mira craiul și toți domnii leșești și lăuda de frumoasă țărămonia ce are biserica țării noastre.”¹

În secolul al XVIII-lea cuvântul își pierduse prin urmare valoarea de nume propriu și devenise substantiv comun. Fantezia lingvistică a neamului, excelent slujită de flexibilitatea limbii, a născut cuvinte derivate, unele cu înțelesuri binișor diferite. Exista, de pildă, verbul a iordăni, deci a stropi cu apă sfințită și purificatoare, acțiune amintită într-un cântec publicat de Artur Gorovei în revista Șezătorea: „Se scâldea, se iordănea/ Și-n bun mir se miruia.”

Verbul cu pricina mai avea însă și sensul de „a petrece”, în celebrul chestionar al lui Hasdeu menționându-se faptul că în ziua de Sfântul Ioan Botezătorul „femeile se iordănesc, adică mănâncă și beau”. În Sărbătorile la români, studiu etnografic de Simeon Florea Marian, sunt menționați iordănitarii, adică flăcăii care colindau cu Iordanul în noaptea de 6 spre 7 ianuarie. Cu acel prilej se petreceau tot felul de

Foto: Georgeta Adam

1. Letopisețul Țării Moldovei, ed. cit., p. 316.

întâmplări bufe, marcate de un umor popular gros (popii erau duși la râu și „botezați”, fetelor li se arunca în cap apă rece din ciuturi etc.). Mirenii, povestește același folclorist, se amuzau imitând ritualul preoțesc: „Unul dintre ei, și anume capul, care pe unele locuri poartă numele de popă, duce căldărușa cu agheasmă, adică cu apă sfințită, în care-și strâng banii, iar ajutoarele căpeteniei poartă unul pământul sau motocolul de busuioc cu care iordănesc pe oameni și un altul – mai mulți chiar, dacă satul este mare – poartă o țepușă de lemn, pe care au a strânge carne.”² „Iordănitul” exercita, pare-se, o deosebită atracție și asupra celor de vârstă a treia, Iordache Goleșcu amintind în *Condica...* lui că „în ziua Sfântului Ioan Botezătorul, obișnuiesc babele de stropesc c-un pământ pe oameni, închipuind botezul Sfântului Ioan, care aceasta se obișnuia și la curtea domnească asupra domnului de către vel armaș, pentru care ia și daruri. Aceasta se numește «iordănit».” Cu timpul, și simpla bătaie cu bulgări de zăpadă a ajuns să însemne tot o „iordănire”.³

De la această coborâre a sacrului în profan să se tragă oare expresia a umbla cu iordane, care se traduce prin „a spune vorbe goale”, „a se ține de lucruri neserioase”? Îndrăznesc să avansez un alt punct de vedere. Pentru asta ar trebui să coborâm în timp până în epoca bogomililor. Aceștia formau o sectă creștină dualistă ce susținea că lumea e guvernată de două principii, unul al Binelui și altul al Răului: Dumnezeu și Satanail, cel din urmă fiind ziditorul lumii și stăpânul trupului omenesc. Secta a apărut în secolul al X-lea în Bulgaria și s-a răspândit apoi în toate țările balcanice, în Rusia și în alte părți. (Idei similare cu ale bogomililor aveau catharii din Germania, albigenzii din Franța, patarinii din Italia, împotriva cărora papii și regii au inițiat cruciade sângeroase.) „Doctrinarul” sectei a fost preotul bulgar Ieremia Bogomil, un fel de protestant avant la lettre, care preconiza o religie austeră a săracilor, în contrast cu fastul arhieresc. Bogomilii tăgăduiau cultul sfinților, al moaștelor și al icoanelor, disprețuiau serviciul bisericesc și liturghia, căreia îi mai ziceau, în derâdere, mnogoglagolenie, adică palavre, vorbărie goală. Secta refuza cuminecarea, contesta cultul crucii (aceasta fiind considerată unealta cu care diavolul l-a torturat pe Mântuitor) și, ceea ce ne

interesează în mod deosebit, contesta botezul cu apă, apa fiind în ochii lor opera Satanei.⁴ Dacă ne amintim că evanghelistul Luca credea că Iisus nu va boteza cu apă, ci cu foc (element în mare stimă la bogomili), vedem că bogomilismul avea și unele temeuri biblice.

Soarta bogomililor a fost tristă. În anul 1111, împăratul bizantin Alexe Comnenul i-a ars pe rug, la Constantinopole, pe medicul Vasile, conducătorul sectei, și pe cei 12 apostoli ai săi. În Serbia, jupanul Ștefan Nemanja îi imită exemplul. Nici în Bulgaria, bogomilii, cărora li se mai spunea și pavlichieni, n-au dus-o mai bine. Țarii Boril (în 1211) și Alexandru (în 1350) i-au prigonit fără milă și i-ar fi șters de pe fața pământului dacă țara n-ar fi căzut sub jugul turcilor. Sub otomani, mai toleranți în chestiuni religioase decât ghiaurii, bogomilii au rezistat prin părțile Vidinului și Nicopolei până spre sfârșitul secolului al XVII-lea. În 1688, după o răscoală antiturcească, „pavlichienii” din Ciprovaț fug în Țara Românească, unde fură urmași, încă vreo câteva decenii, de alți emigranți.⁵ Pe pământul de adopțiune ei au adus o orientare anticlericală ce a lăsat până la urmă dăre și în folclorul românesc. Ironiile antipopești în bogomilism își au ades originea. (Sextil Pușcariu cita în *Dicționarul său* o colindă semnificativă din Mehedinți: „Spre Iad mă uitai/ Ce văzui mă minunai:/ Văzui popi și hirofici,/ Cu dascăli, cu grămăfici.”) Din fericire pentru neam, românul e mai atent la ce zice popa decât la ce face popa, asemănându-se prin asta cu spaniolii și italienii, popoare profund religioase și totuși sceptice, ireverențioase față de slujitorii Domnului.

4. Vestigii ale credințelor de factură bogomilică există și în lumea modernă. Anabapțiștii, sectă religioasă de sorginte protestantă apărută la Münster în secolul al XVI-lea, având atunci drept conducători pe Thomas Münzer și Jean de Leyda, refuză și azi botezul cu apă al copiilor, considerându-l ineficace. Zdrobiți de Contrareforma catolică, anabapțiștii și-au găsit un refugiu în Lumea Nouă, cultul lor cunoscând varii metamorfoze. Mass-media internațională semnalau la începutul lui octombrie 2006 masacrul din orașul Paradise (statul Pennsylvania, SUA), așezare populată de membrii sectei Amish. Un nevrăpat – Charles Carl Robert – a pătruns într-o școală a comunității Amish și a împușcat mortal cinci fete, după care s-a sinucis. Descendenți ai creștinilor elvețieni de limbă germană, membrii sectei Amish ilustrează o formă târzie a anabaptismului. Comunitatea Amish numără circa 200.000 de membri, concentrați îndeosebi în statele Indiana, Ohio, Pennsylvania.

5. Aceștia au lăsat urme și în onomastică. Emil Petrovici semnală cândva că „antroponimul Iordan [e] frecvent la slavii de la sud și la români”. De la el s-au derivat și hidronime precum Iardaștița, acesta fiind „numele unui pârâu, affluent de dreapta al Cernei”. (v. Emil Petrovici, *Studii de dialectologie și toponimie*. Volum îngrijit de I. Pătruț, I. Mării, B. Kelemen, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, p.287-288).

2. Simeon Florea Marian, *Sărbătorile la români*, 1, Cărnilegile, Institutul de arte grafice „Carol Göbl”, București, 1898, p. 225.

3. Iordache Goleșcu, *Condica limbii rumânești*, apud *Dicționarul Limbii Române*, tomul II, partea I, F-I, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1934, p. 883-884.

Georgiana Costea Pianul este copilăria mea!

Ana-Maria ȘTEFAN

Profesor de pian în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, artist liric, soprana Georgiana Costea este absolventă a Universității Naționale de Muzică București, secția Canto Clasic, acolo unde a urmat și cursurile de masterat, la clasa tenorului Ionel Voineag.

Changsha Grand Theatre, China 2019

erau susținute spectacole de calitate. Un pic mai târziu, la vârsta de 7 ani, a descoperit pianul de care s-a îndrăgostit iremediabil.

„Atunci când cuvintele pleacă, începe muzica” H. Heine

„În casa doamnei învățătoare am văzut pianul, eram curioasă să apăs pe clape, pedale....

Recital Vocal la Teatrul Național de Operă și Balet
„Oleg Danovski”

A studiat și în cadrul “Conservatorio Santa Cecilia” din Roma (Italia), prin intermediul unei burse Erasmus pe care a obținut-o muncind asiduu. Tot acolo și-a început și cariera pedagogică, ca asistent de canto la clasa Annei Maria Ferrante. A fost de asemenea elevă a Colegiului Național de Arte „Regina Maria”, secția Canto Clasic, iar pianul l-a studiat cu mulți ani în urmă la Școala Populară de Arte, actualul Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Astăzi, ne povestește cu nostalgie despre apropierea sa cu muzica:

„Totul a început în joacă, a fost doar o pasiune la început, pasiune moștenită de la mama. Nu provin dintr-o familie de muzicieni, dar la noi în casă tot timpul era muzică. Țin minte că aveam casete cu Luciano Pavarotti, Plácido Domingo și o placă de vinil cu Elena Cernei.” Pentru că de mică își dorea să cânte, să fie pe scenă, a participat la celebrul concurs „Tip Top Mini Top”. Își amintește că era nelipsită de la spectacolele la Teatrul de vară din Eforie Sud unde la acea vreme

era pentru prima dată când vedeau un pian. Am făcut câteva ore de pian cu fiica doamnei învățătoare, iar apoi țin minte că le-am spus părinților că vreau să învăț mai mult. Apoi am dat admitere la Școala Populară de Artă din Constanța. Așa am început studiul acestui instrument și am luat cunoștință cu mediul muzical.”

Soarta, mereu surprinzătoare a făcut ca Georgiana să se întoarcă la aceeași instituție unde a studiat pianul, de data aceasta în calitate de profesor. Înzestrată cu talent, frumusețe, răbdare și o sensibilitate aparte, ne dezvăluie apropierea de cariera pedagogică:

„Prima dată, am predat pian la o școală privată în Italia, în prima perioadă a bursei Erasmus, apoi am lucrat ca asistent de canto. Au fost două activități total diferite. În prima, lucram cu cei mici, iar în cea de-a doua, am avut ocazia să lucrez cu tineri ca mine, sau chiar mai mari. Ambele experiențe m-au ajutat să evoluez și să îmi răspund la multe întrebări. La început le-am

Colaj din concertele clasei de pian

privit doar ca pe două provocări, care ulterior m-au făcut să îmi doresc să și predau. Este o bucurie să pot preda în școala unde am învățat pentru prima dată să cânt la pian.”

În acest moment lucrează în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor Burada”, secția instrumente-pian, cu 22 de elevi, cu vârste cuprinse între 6-40+ de care este foarte mândră, chiar dacă uneori din dorința de a-i motiva, este mai exigentă.

„Fiecare elev are un loc important în inima mea, mai ales că ei sunt prima mea promoție!”

Este de părere că un profesor bun trebuie să aibă răbdare, să caute mereu soluții și să încerce să explice aceeași idee în mai multe moduri și mai ales, să fie dedicat meseriei sale. Orele sale se desfășoară într-o atmosferă plăcută în care se descoperă rând pe rând notele, valorile de note, tainele pianului, încercând de fiecare dată să se adapteze în funcție de fiecare elev.

„Niciodată nu impun un repertoriu anume. În funcție de nivelul elevului aleg mai multe lucrări și din acelea el își alege una sau două și apoi începem descifrarea partiturii.”

Însă, pentru a deveni un bun pianist, este nevoie de ani buni până când acesta se formează. Pentru a începe studiul acestui instrument este nevoie de ureche muzicală, ritm și un gram de talent, elemente de bază pentru a face muzică. „Cred că cele mai bune „ingrediente” sunt dorința și puterea de muncă!” afirmă Georgiana Costea.

Am fost curioși: pot lecțiile să-i învețe și pe cei care nu au talent absolut deloc?

„Nu cred că pot fi persoane care să nu aibă absolut deloc talent. Da, fiecare este înzestrat mai mult sau mai puțin, dar de nenumărate ori cei care au studiat i-au depășit pe cei mai înzestrați cu talent. Talentul este un dar de la Dumnezeu, nu este meritul nostru, noi doar trebuie să îl dezvoltăm.”

Una dintre cele mai plăcute experiențe privind activitatea la catedră, pe care o rememorează cu drag, s-a petrecut chiar la finalul concertului de sfârșit de an din 2019,

Georgiana Costea împreună cu eleva Maria Vochițu (concert și premiarea Concursului „Piano Art”)

Turneu în Coreea de Sud în anul 2015

când unul dintre elevi i-a spus următoarele; „Știi că mi se deschide sufletul când cânt?” Acela a fost pentru Georgiana Costea un moment emoționant peste măsură, ce a lăsat-o fără replică, dar care totodată i-a confirmat faptul că și-a făcut bine meseria de dascăl. „Am simțit atunci, că am contribuit și eu puțin la dezvoltarea viitorului adult. O altă experiență frumoasă a fost perioada de lucru cu eleva Maria Vochițu pentru Festivalul On-line #Totul va fi bine 2020, toată pregătirea noastră on-line.” (Amintim că eleva noastră s-a întors cu Diploma de Onoare de la festivalul mai sus menționat.)

În ceea ce privește cariera artistică de soprană, ne mărturisește că tot parcursul său a fost poate un drum plin de urcușuri și coborâșuri, însă, un drum pe care este împlinită că l-a ales!

„Studiile parcurse, profesorii, artiștii cu care am lucrat și de la care consider că am avut de învățat enorm, fiecare spectacol, concert, turneu au contribuit la dezvoltarea mea ca om, artist și muzician. Viu în minte am spectacolul de debut în rolul Maddalenei din opera Rigoletto de Giuseppe Verdi, atmosfera și publicul din turneele din China și Coreea. Sunt multe roluri pe care îmi doresc să le pot aborda în această viață. Un rol pe care aș putea să îl cânt în această perioadă a dezvoltării mele ar fi Mimi din La Boheme de Giacomo Puccini.”

Atunci când vrei să devii artist contează foarte mult sprijinul familiei de care Georgiana Costea mărturisește că s-a bucurat mereu din plin.

„Primele sfaturi primite au fost de la părinții mei care de fiecare dată îmi spuneau că dacă îmi

place ceea ce fac, să muncesc și cu siguranță voi ajunge acolo unde îmi este locul. Sunt cei care au crezut cel mai mult în mine.”

„Să cauți soarele din vocea ta!”

Este un sfat primit înaintea unui concert, replică ce îi răsună des în minte. Familia a fost și este sprijinul său în tot ceea ce face. „Cu familia alături, mă simt un om complet!”. În timp, munca sa a început să dea roade și participând la diverse concursuri, a fost distinsă cu premii importante, dintre care amintim: Premiul Special al Juriului, Concursul Național de Interpretare “Paul Constantinescu” 2005 (Ploiești - România), Premiul “Fundăției Bianca” Concursul Național de Interpretare al Liedului “Ionel Perlea” 2007, (Slobozia - România), Premiul al doilea la Concursul Național de Interpretare “Paul Constantinescu” 2008, (Ploiești - România), Premiul pentru cea mai bună interpretare a unei piese de Paul Constantinescu Concursul Național de Interpretare “Paul Constantinescu” 2009, (Ploiești - România), Premiul “Valentin Teodorian” Concursul Național de Interpretare “Mihail Jora” 2010, (București - România), Premiul pentru stilul cameral “Marta Joja”, 2010, Concursul Național de

Turneu China 2018

Interpretare al Liedului “Ionel Perlea” (Slobozia - România), Premiul pentru rolul Suzuki (Madama Butterfly - G.Puccini) Concursul Internațional „Titta Ruffo” 2014, (Pisa – Italia), Premiul special la Concursul Internațional „Voci Liriche OMEGA” 2016, (Florența – Italia). De asemenea, în 2013 a fost finalistă a Concursului Internațional „Elena Teodorini” (Craiova - România).

„Fiecare perioadă de studii, profesori, pianiști, dirijori, artiști pe care i-am întâlnit până acum au contribuit la dezvoltarea mea.”

Maanshan Grand Theatre, China, 2019

Din dorința de a studia cât mai mult, a participat la numeroase și valoroase cursuri de perfecționare, unde a avut șansa de a întâlni artiști consacrați precum Corneliu MURGU, Ioan HOLENDER (“Vacanțe Muzicale” Piatra Neamț 2008), Marina KRILOVICI (Studioul Experimental de Operă și Balet “Ludovic SPIESS” 2010), Renzo GIACCHIERI, Ines SALAZAR, Larissa GERGIEVA, Rosa Maria de Alba, de Jolanta JANUCIK, ANTON SCHARINGER (Summer Academy AUSTRIA ISA), Laura NICULESCU, Giampiero SOBRINO și mulți alții.

La început a fost vraja muzicii și mirajul scenei!

La Teatrul din Messina (Sicilia, Italia) împreună cu chitaristul Daniele Foti

Carierea unui artist este uneori grea, egoistă, nu este timp liber pentru prieteni și uneori ești nevoit să stai mult timp departe de cei dragi, de familie. Ca mulți artiști, Georgiana Costea a trăit momente de frământări, emoții foarte mari, perioade de muncă departe de casă, însă toate

acestea au ajutat-o să evolueze, să crească și cu timpul a simțit că toate sacrificiile făcute i-au adus satisfacție deplină.

„Momentele grele au fost când două sau cinci luni nu am putut să-i văd pe oamenii dragi mie, dar cu ajutorul tehnologiei a fost mai ușor. De fiecare dată când am fost departe de casă îmi spuneam că este ultima dată când plec mai mult. Mi-a fost greu și când am avut dezamăgiri dar am continuat să muncesc și să mă bucur de tot ceea ce am.”

Își reproșează adesea că este prea autocritică, însă îi place să fie corectă cu sine însăși în tot ceea ce face. „Onestitatea, munca și punctualitatea cred că ne pot transforma în omul potrivit la locul potrivit.”

Admiră și urmărește mulți artiști, în special pe marile artiste Marina Krilovici și Anna Netrebko, îi place să cânte, să abordeze partituri noi pe care mai apoi să le ofere publicului. Îi place să meargă în vacanță, să descopere locuri și oameni noi. Dar cel mai mult îi place să stea cu familia.

„Părinții mei sunt oamenii cărora le datorez întreaga mea existență. Prin felul cum s-au comportat și prin propriul lor exemplu. Mi-au

San Gimignano (Italia) în rolul Suzuki din opera „Madama Butterfly” de Giacomo Puccini

marcat întreaga viață.”

Cel mai bine se simte acasă și pe scenă. Între orele de predare a cursului de pian și orele de studiu individual, există și zile în care îi place să se bucure de o plimbare, de un film bun, dar cele mai frumoase rămân tot zilele de vacanță! Nu

Teatrul din Castelfiorentino (Italia), alături de regizorul Fabrizio Buricchi în rolul Florei, producția operei „La Traviata” de Giuseppe Verdi

regretă nimic, și dacă ar fi la început de drum ar face tot la fel.

„Chiar dacă uneori mi-a fost foarte greu, au fost momente în care nu găseam soluția, sunt sigură că altfel nu se putea și altă carieră nu există pentru mine.”

La momentul actual viața personală și cariera se împletesc perfect, se completează una pe cealaltă. „Există mult respect, înțelegere și iubire. Suntem doi oameni dedicați profesiilor lor. De la început am simțit fiecare cât timp îi trebuie celuilalt pentru a se dedica profesiei.”

Însă prima iubire rămâne pianul. „Pianul este copilăria mea! Este instrumentul pe care din curiozitate am vrut să îl descopăr. După ce am început să studiez acest instrument, viața mea a luat-o pe un drum al muzicii.” Iubește viața și se bucură de tot ce a trăit, chiar dacă uneori au fost momente mai neplăcute, tot ceea ce trăim ne ajută să devenim persoana de astăzi, continuându-ne existența. Cu toate acestea, unul dintre momentele cele mai dificile pe care îl evocă cu tristețe, a fost momentul în care tatăl său și-a încheiat misiunea pe Pământ.

„Dacă m-aș putea întâlni cu cineva din trecut, acesta ar fi tata. Măcar pentru o clipă!”

Trăiește adesea cu teama că oamenii societății de mâine vor fi din ce în ce mai individualiști, pentru că uităm să lucrăm în echipă. Cu bune cu rele, așa este viața de artist. Cu suflet mare, cald, cu zâmbet molipsitor, cu frumusețe interioară și exterioară, cu talent, răbdare, pasiune, așa este Georgiana Costea căreia îi mulțumim pentru interviu și îi dorim mult succes în toate activitățile sale!

Oameni de lângă noi

Pe urmele celor care au fost

Aurelia LĂPUȘAN

La 17 septembrie 1927 sosea la Constanța istoricul Nicolae Iorga. Venea deseori la Constanța și mai de fiecare dată își prelungea călătoria până la Mangalia unde avea o vilă. Momentul sosirii la Constanța este arhivat de reporterul de la „Dobrogea Jună”, atent la detalii. „Sosirea dlui Iorga. Aseară, cu trenul de 8,30 a sosit în localitate ilustrul savant d. Nicolae Iorga, președintele Ligii culturale. În gară, distinsul oaspete a fost primit de un public foarte numeros în frunte cu dnii D. Stoicescu, președintele Ligii secția Constanța, N. D. Chirescu, vicepreședinte, C. Mureșanu din

partea Academiei Populare ș.a. La coborârea din vagon, d. Victor Stănescu în numele asociației învățătorilor, prezintă dlui N. Iorga o jerbă de flori, urându-i bun venit la Constanța. Au luat cuvântul apoi dnii D. Stoicescu și C. Mureșanu cărora foarte mișcat de primirea ce i se face, d. Iorga le-a mulțumit călduros de la gară, condus de un grup compact de amici și admiratori, d. Iorga a fost condus la locuința dlui avocat N. D. Chirescu, unde a fost găzduit. În cursul dimineții ilustrul oaspete a făcut o vizită prin oraș, iar la orele 10 a vizitat noul teatru al Ligii Culturale,

Placa care consfințește proprietatea avocatului N.D.Chirescu de pe strada Dragoș Vodă nr. 9 din Constanța

întreținându-se foarte amabil cu d. Demostene Tranulis, generosul ctitor al acestui edificiu, donat de dsa de la punerea pietrei fundamentale Ligei.

La ora 11 d. Iorga a asistat la solemnitatea inaugurării noului Teatru, iar la orele 4,30 ilustrul savant va ține o conferință”.¹

Este vorba despre Teatrul Tranulis, început în aprilie 1927 și terminat în septembrie același an. Pe terenul donat de Primărie, familia Tranulis a construit în doar câteva luni un teatru – prima sală de spectacole a orașului – dedicat Ligii culturale a tuturor românilor. În momentul luării angajamentului către Liga culturală, Demostene Tranulis era director-proprietar al teatrului-cinema din parcul „Arena Grand”, director-proprietar al Revistei teatrale și cinematografice Constanța.

Familia Tranulis întreținea o caldă prietenie cu Nicolae Iorga.

Dar despre prezența lui Nicolae Iorga în Dobrogea am scris cu diverse prilejuri. Au fost publicate nenumărate studii despre opera istorică și memorialistică lăsată de istoric în care personajul principal este Dobrogea.

Rândurile de față au altă cheie. Se doresc a sublinia portretul unui apropiat al marelui om de cultură român, N. D. Chirescu. Nume de rezonanță pentru dobrogeni.

Nicolae D. Chirescu a fost un reputat avocat în Baroul Constanța, intrat în profesie la 20 ianuarie 1906, Președinte al Ligii Culturale a românilor, filiala Dobrogea. N.D.Chirescu a fost deputat, conducătorul grupului de iorghiști locali, director – o vreme - al Școlii superioare de comerț.”²

Despre această primă instituție de învățământ superior din Constanța se știe încă puțin. George I. Georgescu, președintele Camerei de Comerț, are meritul înființării școlii comerciale superioare, imediat după primul război mondial. Cursurile s-au ținut în casa căpitanului D. Cazacincu, corpul didactic fiind asigurat de către profesori de liceu, un chimist și un ziarist. Pe lângă Școala Superioară de Comerț mai funcționau școala comercială practică de adulți, având cursuri în sistem seral, școala elementară de comerț pentru băieți și școala comercială superioară de fete.

Avocatul N. D. Chirescu a fost extrem de activ în toată perioada renașterii Dobrogei între cele două războaie mondiale. Provenind din stirpea Chireștilor, mari apostoli ai românismului în Dobrogea, pătruns de misiunea sa patriotică, socială și culturală, insuflată și susținută de Nicolae Iorga, N.D.Chirescu face din filiala locală a Ligii culturale una dintre cele mai active din țară.

Un contemporan al nostru, un om modest și plin de bune intenții și fapte pentru constănțeni, l-am numit pe Mihnea Hagiu, vicepreședintele comunității elene Elpis Constanța, investighează pe cont propriu și oferă mereu Primăriei ocazia de a da unor imobile istorice din Constanța identitate și valoare de brand.

Recent a adus în atenția publică casa avocatului N.D.Chirescu despre care documentele vremii atestă că a găzduit diverse personalități, printre care și pe Nicolae Iorga. Acum rămâne ca diligențele făcute la serviciile specializate ale Primăriei să fie fructificate printr-un însemn care să redea valoare istorică acestui imobil de patrimoniu al Constanței. Eforturile lui Mihnea Hagiu se văd astăzi și în alte locuri care și-au căpătat demnitatea istorică prin înscrisuri și totemuri. Faptele lui rămân un model de implicare civică.

1. Dobrogea Jună, 23, nr.200, 17 septembrie 1927, p.1.

2. Dacia, XVIII,nr.126, 23 august 1931,p.1.

Un enciclopedist român cu harabaua pe meleagurile noastre

Aurelia LĂPUȘAN

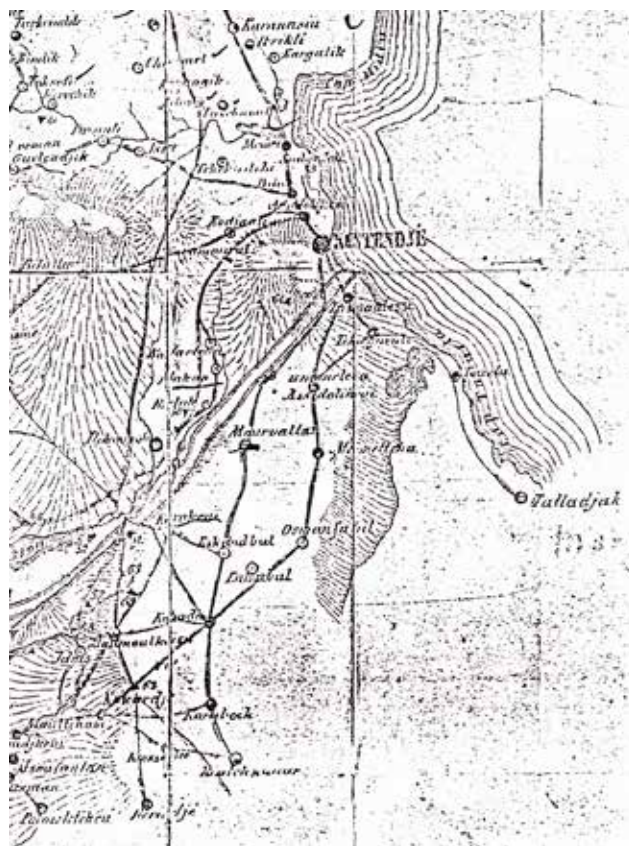
Ion Ionescu de la Brad este primul profesor român care a predat agronomia în învățământul superior la Academia Mihăileană de la Iași. El este cel care a pus bazele învățământului agricol în Țara românească, a elaborat primul curs de agronomie, a creat o fermă model la Bran, o școală particulară de agricultură.¹

Împreună cu ceilalți revoluționari români, Ion Ionescu de la Brad își îndreaptă atenția spre reevaluarea agriculturii, împrumutarea țăranilor, înființarea de ferme agricole, școli de agricultură, o rețea de transport modernă, o administrație nouă, înființarea unui stat bazat pe ideile revoluției și ale proclamației de la Izlaz.

Revoluționarul pașoptist, de vocație enciclopedică, studiasă agricultura în Franța, la ferma-școală de la Roville, apoi și în alte centre agricole. Mai târziu, devine profesor și director la școala de agricultură de la San Stefano-Turcia, apoi la cea înființată de el pe domeniile vizirului Rasid Pașa, în Tesalia. A fost membru în Consiliul Imperial de agricultură și expert pentru moșiile sultanului. Enciclopedist, membru al Academiei de Științe Române, este socotit întemeietorul economiei agrare românești.

În 1850, el face o călătorie, pe parcursul a patru luni, cu harabaua, prin toate zonele provinciei dintre Dunăre și Mare și publică impresiile sale de pe teren, în "Journal de Constantinopol", apoi în broșura „L'escursion agricole dans la plaine de la Dobroudja”. Ne lasă mărturie un excepțional reportaj despre așezările întâlnite, portretele unor oameni ai locului, o suită de investigații pe care le realizează pe cont propriu în provincia dominată de un imperiu străin.

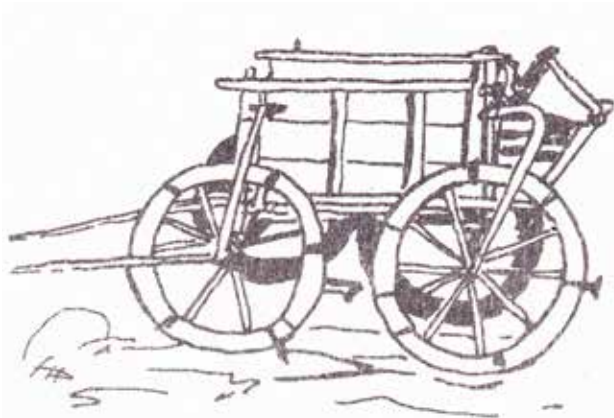
„Varna, 20 aprilie 1850. (...) Nu putea fi mai bun timp de venit în Dobrogea decât acum, mai înainte de a da frunza, căci hoții ies după ce

1850. Hartă Ion Ionescu de la Brad

înfrunzește codrul; vegetația încă nu s-a trezit, abia răchita a început a da flori; tot câmpul și copacii încă stau parcă ar fi iarna. Așteptând primăvara, am de gând să mă folosesc de timp și să mă aflu la Pazargic, unde peste zece zile se ține cel dintâi iarmaroc al Dobrogei; al doilea iarmaroc se face toamna. Acolo vin oamenii din toate părțile Dobrogei cu produsele lor, precum și mocanii. Mă duc dar la Pazargic ca să capăt o idee de producția și comerțul Dobrogei și să fac cunoștință cu oamenii. La acest iarmaroc sper a mă întâlni și cu turcul agent al unei companii din Constantinopol, care a luat în arendă toate suhaturile Dobrogei, ce se închiriază în tot anul mocanilor, adică ciobanilor români din Ardeal și Valahia. Acest turc este fiul lui Hassan Pașa. Cine-i, ce face, ce vinde, cum vinde, de unde

1. Pop, Simion, Ion Ionescu de la Brad-întemeietorul științei agricole și al învățământului agricol din țara noastră, în Revista de pedagogie, februarie 1963, p.66-77; Aurel Lup, Dobrogea agricolă, de la legendă...la globalizare, Ex Ponto, Constanța, 2003, p.66-78; Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, Medgidia Carasu, Editura Muntenia, Constanța, 1997, p.53-62; Victor Slăvescu, Corespondența dintre Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, 1847-1874, București, f.e., 1943, p. 51.

1850. Harabaua lui Ion Ionescu dela Brad cu care a colindat Dobrogea

cumpără dreptul de a vinde în Dobrogea, sunt întrebări de mare importanță și de aceea voi căuta a-l vedea și a-l cunoaște și a-l descoase. Oare n-am putea noi să luăm în arendă aceste pustiuri de suhaturi?

La suhaturi vin pe an peste 6.000 de mocani români supuși austrieci. Și fiindcă Brătianu este întrebuințat la cancelarie, apoi mi-au făgăduit a mă face cunoscut cu mai mulți dintre cei mai însemnați mocani; el îi cunoaște. Oare asociindu-ne cu dâșii, nu vom avea bani ca să luăm în arendă toate suhaturile și să le exploatăm noi pentru noi și cu toți mocanii, care în tot anul cutreieră Ardealul, Banatul, Valahia și Moldova?

Mulți dintre mocani, care n-au dreptul de a sta în țara turcească decât numai șase luni, rămân cu vitele câte un an și doi, se însoară cu fete române din Dobrogea, și turcii caută a-i face raiele (creștini supuși turcilor), iar ei se țin de poalele consulului austriac spre a rămâne sudiți (supuși străini). Această discuție a ajuns acum departe, și de aceea pașa a cerut la Poartă dezlegare: ce să mai facă cu acești înșurăței? Consulul, prin Ambasada din Constantinopol, îi cere de sudiți; turcii îi vor de raiele. Această dezbatere ți-ar da prilejul să scormonești chestiunea generală a românilor din Dobrogea. Românii și mocanii din Dobrogea se pare că sunt foarte importanți pentru consulii austrieci care, cu apărare, află prilejul de a le vârî mâna în pungă. (...) Din vorbele Brătianului și ale altora de aici am aflat că românii din Dobrogea simt mare nevoie de un apărător în Constantinopol, ca și sudeții mocani și mi se pare că consulul de aici austriac îi exploatează în felul acesta, fără să le poată îndestula trebuință, și ceea ce face este prin Pașa și oamenii cumpărați ai lui. Este o uzurpație, pe care se teme a o pierde. (...) Mocanii veniți de curând din Ardeal, îmi spune Brătianul,

au adus vestea că Iancu (Avram) a venit la Sibiu cu patriarh românesc de la Beciu. (...)

Lângă Carasu se află și hanul tătarilor. Om bogat, cu turme și herghelii, iar aproape sunt moldoveni, la Seimeni. Pașa de Varna este dus în Dobrogea ca să vândă venitul ceflicurilor. (...)

Am cumpărat un car și un cal pentru 700 lei și am intrat și în alte cheltuieli. Topor am cumpărat, în care am nădejde să-mi dreg echipajul la drum. De la Pazargic mă duc la Balcic, alt iarmaroc, apoi la Mangalia, și, în sfârșit, la Kiustengea. La 1842, compania vapoarelor descărca bagaje și voiajori la Cernavodă, și de acolo le ducea cu cărași la Kiustengea. Drumul îl făcea în opt ceasuri. Și Brătianu, care pe atunci era conductor, mi-a spus că drumul era pe șes curat, însă aceste descărcări fiind destul de grele și costisitoare a îndemnat compania să le abandoneze. Relația asta este foarte însemnată pentru o exploatare rurală la Cernavodă. Toate atelajele pot fi prefăcute în rulaș și o astfel de antrepriză este foarte folositoare, nu numai pentru vinderea produselor exploatației, dar și pentru cărarea altor produse cu vite la exploatație, în timpul iernii, când stau de mănâncă numai degeaba. Pentru acest scop, trebuie a avea un ceflic, unde să se facă popasul, și la Kiustengea un loc unde să se descarce produsele și să aibă vitele al doilea popas. Prin urmare, la trei puncte o să mă gândesc: unul la Cernavodă, unul la Kiustengea și altul în mijlocul acestor două târguri. Brătianu mi-a spus că Dunărea venind mare, dă în lacul de la Carasu, și că în părțile acelea sunt mulți români așezați și sate românești, și că beiul tătarilor, șef al armatei tătărești, tot acolo șade; însă acest șef depinde de Pașa de la Silistra, fiindcă guvernarea Dobrogei se împarte între Pașa de Varna și cel de Rusciuc sau Silistra. (...)

Kiustengea, 20 aprilie/2 mai 1850 (...) De la Varna m-am dus la Pazargic. N-am putut să aștept acolo 12 zile deschiderea iarmarocului. Am găsit români din Ardeal, din Moldova și din Valahia. Am aflat de mocanii cei mai cu putere și propunându-mi-se a-i vedea la turmele lor și la iarmarocul de la Carasu, ce se face de azi într-o lună, m-am întors la Balcic; de acolo, pe malul mării, prin Cavarna, capul Tuzla, Mangalia, am ajuns alaltăieri în Kiustengea. Aici am dat de fiul celui mai bogat mocan din Kazan, anume Zaharia Blebea, la care am să fac sărbătorile și cu care plec astăzi din Kiustengea la Cernavodă. Mocanii cei mai însemnați din Dobrogea sunt: din Kazanul Balcicului: Ion Munteanu, Vasile Milea, Dimitrie Bobinaru, Neculai Șchiopu; în Kazanul Kiustengei: Hagi Poenaru, Zaharia Blebea, Jalea Duțul, Iacob Craiul; în Kazaua Babalii (Babadag):

Ion Târnavu, Gheorghe Roșca; în Kazaua Tulcii: feciorii Oancei și Golea, care se află în Tulcea așezat. Mocanii, la tot șase luni, înnoiesc voia de șezut la consulul austriac plătind câte opt lei peste tot 16, și cu șase lei o teșcherea turcească, face 22 lei pe an. Cei mai bogați dau mai mult, căci îi jefuiesc precum pot autoritățile turcești, pe atâta și acelea care îi protejează ca supuși străini. Afară de aceea, mocanii cumpără suhaturi în arendă. (...)

Drumul între Dunăre și mare este 12 ceasuri cu boii, iar diligența îl făcea în vremea vaporului, în cinci sau șase ceasuri. Mijlocul drumului este lângă Carasu, la Cilibichioi. Toate satele de pe linia drumului, Duranarsu, Karatai, Kiusteli, Karasu, sunt pustiite. Numai săliștele (vatra satului) au rămas. Între Kiustengea și Bogazchioi numai un sat se află, Anadalchioi, jumătate de ceas. În săliștea satelor se poate așeza oricine ar voi. Și toată linia asta, precum și malurile ghiolului, de la Bogazchioi, se pot locui. Carasu, locul unde se face de două ori pe an cel mai vestit iarmaroc al Dobrogei, încă este pustiit. De la Carasu, până la Bogazchioi, în dreapta și în stânga, sunt cășle de-a lui Said Pașa; asemenea, are un ciflec între Rasova și Cochirleni, sat moldovenesc numit Enichioi, pe la lacul ce are scursură în Dunăre. (...) Tot pământul este al sultanului. Cine voiește pământ, vine și ia. Acela luat până acum, și ocupat de sate, plătesc cu zeciuială dreptul proprietății care, din Kazanul Kiustengea, după vânzarea din urmă făcută de Pașa de la Varna, de care atârnă și Kiustengea, se suie la 230.000 lei, de la 36 de sate. Pământurile cele slobode, precum am zis mai sus că sunt părăsite cu sate cu tot, sunt de luat; și cel ce le ia se supune îndatoririi de a da dijma care se vinde la mezat, și pe care o poate lua chiar acel ce exploatează pământul, ca să dea el singur în bani de-a dreptul statului venitul, embaticul, fără de intermediul arendașilor de soiul dijmelor. (...) voi cerceta, voi căuta, în partea în care mă duc, și despre această treabă care se poate realiza precum se realizară și ciflecurile date lui Lamartine (n.a. – Prieten cu revoluționarii români, Alphonse de Lamartine a avut drept de concesiune asupra unor cariere de piatră din nordul Dobrogei, la Măcin, pe care le-a exploatat prin intermediul unui administrator, Raymond. A susținut cu piatră construcția căii ferate Cernavodă-Constanța. Cele 200 hectare de teren i-au fost donate de sultanul Abdul Medgid pentru poezia „Les Orientalis”, după ce poetul fusese ruinat și decăzut din funcțiile înalte administrative, ca urmare a înăbușirii revoluției pașoptiste. El a cerut sultanului o concesiune de teren, în vederea exploatării. Acesta i-a dat

1850. Coperta lucrării lui Ion Ionescu dela Brad „Excursie agricolă în câmpia Dobrogei“

în Dobrogea și Liban, pe durata de 30 ani. Din păcate, poetul le-a lichidat spre sfârșitul vieții. Călătoria proiectată în Dobrogea nu a mai avut loc)². (...) Hasan Pașa mult a căutat Dobrogea; are, de bună seamă, idei mari de colonizare, de vreme ce a și realizat; în mai multe Kazale ale Dobrogei, a prins ciflecuri în părțile cele mai favorabile producției. Am auzit că are și în Kazaua Babadie, mai încolo de Kiustengea, în tătărime, încă un ciflec am văzut și în Kazaua Pazargicului, făcut de trei ani, părăsit de un an, încât cu nimic îl poate lua și este la așa de bun loc, la așa mare îndemânare, cât nu poate lesne găsi cineva un mai bun loc în părțile acelea, la șase ceasuri de Balcic, la șase ceasuri de Varna, în marginea Deliormanului, la poalele codrului, pe cel întâi șes al Dobrogei. Eu mi-am pus ochii și pe ceflicul acesta. Însă acum mă grăbesc să văd pe acelea de la Carasu, înainte de Bogazchioi, ale lui Said Pașa. În ele mi-i nădejde precum și în suhaturile siliștelor, satelor din marginea Dunării.

Pazargic, 6/8 mai, 1850. (...) Ne-am dat randevu la panigirul de la Carasu. Atunci ne vom sfătui și ce venit a adus suhaturile, aflând cu ce preț se cumpără din Constantinopol, vom afla care este folosul, câștigul ce iese din această întreprindere, care pentru mocani le aduce și garanția de a avea suhaturi (...) Făcându-se asociația de la Carasu, vin la dumneata însoțit

2. Pontica, XXI, 1985, pag. 278

de câțiva deputați ai mocanilor ca să-i ajuti. (...) La o populație atât de sănătoasă, prolifică și înstărită sunt numai doi preoți români care fac slujba în limba națională și care atârnă de vlădica grecească din Silistra, șezător acum în Măcin. (...) Mereaua Cernavodă sau Bogazchioi este cea mai bună și mai fertilă. Odată a fost lucrată de un număr mare de oameni; astăzi, pe dânsa se află numai satul Cernavodă. De la cine să luăm mereaua asta? Cine o va lua se va medgieși, cu toate săliștele părăsite din dreapta și stânga lacului Carasu, și chiar cu Carasu, sat sau târg pustiu și părăsit, și pe a cărui merea se află un bulgar. (...)

Rusciuc, 16/20 mai 1850. (...) „Pământul este de o calitate nemaîntâlnită, acoperit de grâne. Și cu cât înaintează în Deliorman, cu atâta calitatea lui crește, până ce ajunge de a nu mai avea alte buruieni rele, decât boz și urzică. (...) După nevoia românilor de pe malul Dunării, trebuie să introduc în organizarea instrucției, de la Institutul de agricultură din Dobrogea. (...) Trebuie să reformăm Institutul de agricultură, dându-le meseria de dascăli, psalți și agricultori. (...) Dintr-un dialog cu Mehmed Pașa: - Am fost în patru Kazale: Pazargic, Balcic, Mangalia și Kiustengea; am văzut mult pământ și puțini oameni; și acum voi să intru în tătarime, viu de mă înfățișez excelenței sale, ca membru din acea nație, și guvernului ei. În Dobrogea să aibă cineva bani ca să cumpere vite, să mănânce iarba ce fără dânsel se pierde; plugăria puțină și proastă, dar păstoria este importantă. Zise Pașa: Să-ți iei un ciflec care-ți va plăcea dintre ale mele, ca să faci pe el încercări. Îți dau boi, cai, oi și bani, și folosul să-l împărțim. După ce i-am mulțumit, am adăugat că nu atât folosul meu l-aș goni când aș lua o moșie, ci eu de-aș lua în Dobrogea, aș căuta să fac bine locuitorilor din Dobrogea. (...) O țară mai favorită decât Dobrogea pentru vinderea produselor ce se strecoară pe Dunăre și pe Marea Neagră, rar se poate găsi altundeva. (...) Eu, după cum văzuși românii de aici, am găsit California națională a noastră. (...) Aici, în Dobrogea, femeia română are o importanță rară, este un lucru scump și respectat. Este rară în privirea numărului uriaș al burlăcimii române ce trăiește în locurile acestea; femeia este scumpă; cel mai sărac flăcău trebuie să cheltuiască 2.000 lei cel puțin ca să se însoare, căci trebuie să cumpere haine la toate rudeniile fetei; lucru ce face ca o fată să fie privită în familia sa ca un odor neprețuit. (...) Am văzut o fată atât de frumoasă, cât, zău, nici Ileana Cosânzeana n-a putut s-o întrecă în mândrețe. Când a văzut-o, avea un trandafir în cosiță, și sta la stativă, țesând o pânză mai subțire decât a păianjenului, căci pe-

aicea se face borangic, și sunt aguzi poate și de 100 ani de bătrâni”. (...)

Carasu, 1 iulie 1850. „De patru zile de când mă aflu în Panair, în cortul lui Han Mârza, cu care m-am legat cu o sinceră prietenie, întemeiată pe dragostea și interesul nostru comun. Șederea mea în gazdă, la beiful tătarilor, a produs o senzație în poporul românesc care mă iubea pentru cuvintele cele dulci și mângâierea și nădejdea ce i-am dat și care era mândru că mă vedea considerat de autoritățile locului. Eu am văzut Dobrogea. (...) Muncitorul în Dobrogea este românul, atât pentru plugărie, cât și pentru păstorie. Argații și ciobanii de la turci și tătari sunt români burlaci, veniți din toate părțile și căpătuiți spre a-și afla liniștea încât pentru bei și pași satele sunt obligate de a da feciori pentru plugărie și numărul total al acestor oameni pribegi fără căpătâi, din care găsește cineva și turciți, alcătuiește o samă de cel puțin 5-6.000. Asupra multora dintre aceștia toate autoritățile exersează exploatare. (...) În Dobrogea, pământul ocupat de sate a fost odată bine delimitat, încât, chiar și astăzi, deși s-au pustiit o mulțime de sate din lipsa apei și a năvălirii dușmanilor, care în 50 de ani de... a pustiit-o și care au lățit vorba pe malul Dunării, chiar între români, că se găsesc să o pustiască o dată, și numai cei de vor mai ține cu dânsii vor fi cruțați, iar ceilalți jefuiți”. (...)

Ostrovul, 17 iulie, 1850. „Grabnica plecare de la Carasu a beifului tătarilor m-a făcut să nu mai pot sfârși scrisoarea. Acele suhaturi, despre care am mai vorbit, de trei ani nu mai au început a fi vândute din Țaringrad, și cel dintâi cumpărător fiind Hasan Pașa și trimis acum Pașa la Orfa. Mai înainte, suhaturile se vindeau de aeni și cele din cinci kazale, cumpărate pe trei ani de Hasan Pașa, însă nimeni nu le-a cumpărat. Mocanii, foarte neliniștiți, au alergat la Said Pașa, care le-a zis că

Foto: Elena MATEI

încă nu le-a venit cumpărătorul din Țaringrad și spre a liniști pe mocani, el le dă voie pe suhaturi în acest an.

Turcii care prigonesc pe mocani pentru că le iau suhaturile pe care ei înainte le aveau degeaba, tătarii care prigonesc pe mocani pentru că, de când se vândură suhaturile, au pierdut pe mai mulți mocani cărora ei le dădeau pământ din merelele părăsite, aenii care de când și-au vândut suhaturile din Țaringrad au pierdut laptele care-l mulgeau de la oile mocanilor, cu un cuvânt toți prigonesc pe mocani, care ca sudiți nu dau beilic. Și este o luptă pentru a-i alunga din Dobrogea. (...)."

Aceste însemnări de călătorie se cuvine a fi citite cu anume doză de discernământ față de situația în care se afla autorul lor. Revoluționar pașoptist, din prima linie, înflăcărat patriot român, Ion Ionescu de la Brad vedea cu multă amărăciune și durere Dobrogea românească supusă turcilor și tătarilor, vedea mocanii veniți la frați și jecmăniți de vremelnicii stăpâni ai locului.

Misiunea agronomului, simbriaș și el la Poarta Otomană, este deosebit de grea. Nu-i rămâne decât să descrie locurile fermecate pe care le străbate în Dobrogea, un teren excelent pentru agricultură, o cale de ape spre lume, o Californie pentru toți cei care vroiau să muncească. Tocmai de aceea, credem că exagerează când descrie drumuri pustiite, sate ruinate, inexistența vreunei așezări omenеști între Anadalchioi și Cernavodă.

De exemplu, nu se putea ca cei care stăteau 15 zile la Iarmarocul de la Carasu să nu găzduiască în case de oameni, nu se putea ca însuși Said Pașa să-și instaleze cort într-o pustietate. Descrierea călătoriei în Dobrogea dezvăluie o nouă particularitate a autorului-publicist, agronom, economist – și pe aceea de diplomat.

Ion Ionescu de la Brad își propusese să ceară lui Said Pașa un cioflec la Carasu, pentru prietenul său aflat în exil, Nicolae Bălcescu, cu care de altfel întreținea o intensă corespondență.

Vorbe cu tâlc

„Citiți azi, mâine vom fi aforisme”

Gh. DUMITRAȘCU

Istoricul Gheorghe Dumitrașcu s-a ridicat de ceva vreme printre stele. Dar nu a fost uitat de concetățenii care l-au iubit și respectat. A rămas printre noi cu toate mărețele proiecte pentru care s-a zbatut și a reușit, cel mai mare fiind Universitatea Ovidius, dar și cu vorbele lui cu tâlc, pe care fiica lui, istoricul Lavinia Dumitrașcu, le-a încredințat revistei "Datina".

Bună dimineața, domnule ogor! Tot roade, tot roade?

- Da, și alții tot rod, tot rod.

. A furat o rădăcină și a ascuns-o în pământ. Ea nu știa, l-a dat de gol.

-Mare e pădurea Ta, Doamne!

-A Ta, Doamne, că a noastră e din ce în ce mai mică.

Ciocârlia, pasăre? Mă face să râd, e un cântec continuu, între pământ și cer.

Nu-i lipsește nimic? De abia acum are condițiile necesare pentru a-i lipsi tot ce-i trebuie pentru a se face om.

Istoria veghează, veghează ca nici un fapt să nu i se sustragă. Îl înobilează pe fiecare cu semnificații.

Cerul și-a făcut cuib lângă cuibul nostru, spune vulturul.

Tot cerul face umbră pământului. Noaptea.

A trăi ca un erou e mult mai mult decât a muri ca un erou.

Anii studenției?

-Vrei să zici clipele.

În castel se face de pază. De strajă. Straja apără castelul, iar castelul apără, bineînțeles,

străjile.
De la profesorii buni împrumută! E singurul fel
de a înapoia.

„Scumpa mea Românie”, suspină satisfăcut
vânzătorul.

Timpul are o bandă pe care e înregistrată veșnicia.

Capul și mâna dreaptă, iată ce i-au tăiat
învingătorii lui Decebal.
Romanilor le-a fost frică și de mâna și de mintea
sa.

După unele cutremure se nasc munți, după
altele, prăpăstii.

Nu moartea l-a ucis, ci viața pe care a dus-o.

Singura certitudine a urcării la cer e coborârea în
pământ.

Nu-mi căuta biblioteca tinereții mele. Fiind foarte
sărac mi-am purtat-o în cap.

L-ar fi crucificat până la urmă și pe marele scriitor,
dar Crucea de pe Caraiman e prea mică pentru el.

O mare de asfalt acoperă dumnezeescul vegetal.
Și urma ghetei cuiva, cândva, într-un anume loc,
va fi, peste ani, un blazon.

Sunt și coloane vertebrale care nu țin nimic în
picioare.

Câmpurile și-au scos, în iunie, așternuturile de
grâu. La uscat.

Ne-am cucerit, în sfârșit, libertatea de a face ce
vor stăpânii noștri.

Ce închisoare? Inima e închisă în piept, pieptul e
strâns în cleștii coastelor, eu ținut în pat, patul
în cameră, camera în apartament, apartamentul
într-un bloc foarte popular.

Între Polul Nord și Polul Sud e un fel de stradă
prin care curge istoria.

A intrat în tradiție ca revoluțiile să-și mănânce
autorii. La desert.

Singura soluție de apărare e să scriem la toate
hotarele țării „Țară apărată de Dumnezeu”.

Țările mari au iubit atât de mult țările mici din jur,
că le-au luat sub ocrotirea lor perpetuă.

Nu, țara nu e femininul de la țar. Femininul de la
țar e Siberia.

Diferența dintre un stat democratic și unul
dictatorial: în primul nu știi ce ți-e oprit să faci, în
al doilea ce ai dreptul.

Profesore, nu știu misterul morții acestui oraș.

-Vezi, nu cumva a avut prea mult aur?

Până și cuiele au floare.¹

1. Din Gheorghe Dumitrașcu, Paradoxuri lirice, Ed.
Continental, Alba Iulia, 1995

Documentar

Un Mai de poveste

Aurelia LĂPUȘAN

Am vrut să dau gândurilor mele din
autoizolare un format optimist, de încurajare
și speranță. Să evit lamentațiile și criticile și
poruncile care ne-au făcut zilele apăsătoare,
din prea multa îngrijorare și suspiciune. Și m-am
aplecat asupra notațiilor din calendarul lunii mai,
botezat în popor și armindenii pentru a vedea
câte evenimente de certă audiență și influență
am ratat împreună.

Sigur, nu am fi sărbătorit 1 mai cu pancarte
și lozinci. Dar să nu uităm că ziua de 1 ale primei
luni de primăvară autenticată era cunoscută
la noi, în sate, cine mai știe de când! drept ziua
pelinului, cinstind o zeitățe a vegetației cu acest

nume, mai aproape de noi chiar un mesteacăn
tăiat din pădure și împodobit cu flori și crengi
de tei și dus simbolic în mijlocul tinerilor din sat.
Semn de tinerețe, vigoare, speranță, renaștere.

Ziua Internațională a Muncii nu ne aparține
ereditar, ea a fost decretată încă din anul 1889, la
Congresul Internaționalei Socialiste în memoria
victimelor grevei generale din Chicago, ziua fiind
comemorată prin manifestații muncitorești.
La 1 mai 1890 au avut loc demonstrații în
SUA, în majoritatea țărilor europene, în Chile,
Peru și Cuba. După aceasta, 1 mai a devenit
un eveniment anual, sărbătoare a mișcărilor

1890. La Timișoara se sărbătorește 1 mai. Sursa: Esri România

muncitorești în majoritatea țărilor lumii. Până în 1904, Internaționala a II-a a chemat toți sindicaliștii și socialiștii să demonstreze energic pentru „stabilirea prin lege a zilei de muncă de 8 ore, cererile de clasă ale proletariatului și pace universală”.

Tinerii români sărbătoresc, de opt ani, Ziua lor Națională pe 2 mai, instituită prin Legea 425/25.10.2004.

Generația adultă de mâine din România sărbătorește de fapt de două ori pe an ziua dedicată tinereții. Din anul 2000, Ziua Internațională a Tineretului se sărbătorește pe 12 august, în plină vară, dar tinerii români au parte și de o zi celebrată pe 2 mai.

Constănțenii nu trebuie să uite că prima stagiune a Teatrului de stat din Constanța fusese deschisă la 2 mai 1951 cu piesa „O scrisoare pierdută” de I.L.Caragiale. Repetițiile începuseră

Teatrul Elpis. Fotografie de pe site-ul comunității elene

la București, la 15 ianuarie. Regizor, Nicu Kirițescu. În sala Teatrului național, veghiați de cei doi directori ai instituției: Zaharia Stancu și Chiril Economu, repetau: Maria Antonova, Emil Dencec, Constantin Morțun, Cristian Niculescu, Ion Focsăneanu, Nelu Manolescu, Mitică Moraru, Mișu Bejan, Romeo Profit, Jean Ionescu. Tot la Naționalul bucureștean se lucrau și decorurile pictorului Traian Cornescu.

Premiera a avut loc în sala „Elpis”, la 2 mai 1951. Actorilor veniți din diverse colective teatrale din țară li s-au alăturat constănțenii: N.Sever Cărpinișan, Jean Ionescu, George Gheorghiu, Romeo Profit, Valentina Sambra, Marieta Mihalcea. De pe băncile I.A.T.C. a venit Toma Caragiu; de la Iași Zoe Caraman.

În 1991 Asociația Mondială a Ziarelor și Federația Internațională a Editorilor de Ziare(FIEJ), federație la care sunt afiliate mai toate publicațiile importante ale lumii, peste 15.000, a adoptat ca ziua de 3 mai să fie dedicată libertății presei de pretutindeni. Mai precis, a dreptului la libera exprimare și dreptul la libera exercitare a profesiei de ziarist.

“3 mai este ziua în care presa poate aminti guvernelor, opiniei publice importanța libertății de care ea trebuie să se bucure și modul în care lupta la scară mondială pentru a o atinge continuă” - se precizează în documentele federației inițiatoare.

Fără a se constitui într-o definiție, libertatea de expresie constituie o condiție necesară, dar nu suficientă pentru un exercițiu democratic al mijloacelor de informare în masă. Dar problema susținerii libertății presei este ceva mai veche. Nu există muritor care să fie liber, căci sau e robul banilor sau al destinului; iar poporul și legile cetății îl opresc de a face ce vrea, scria Euripide în Hecuba.

Dacă slăbesc lațul presei nu voi rămâne la putere nici măcar trei luni, declara stăpân pe sine Napoleon Bonaparte.

În luna mai a anului 1905, la Cernavoda, un grup de elevi, alături de muncitori ai fabricii de ciment și de funcționari au încropit un cor al orașului. Doi ani mai târziu, prin venirea din Iași a lui Alexandru Rădulescu, elev al lui Gavril Musicescu, corul începe să prindă personalitate. În martie 1908 susține primul mare concert, de o apreciabilă ținută artistică. „Asociația corală

23 mai 1980. Cenușă muzicală la Cernavodă

mixtă” cernavodeană îi avea colaboratori pe Ioan D. Chirescu, elev al Seminarului central din București, și pe Alexandru Lupescu, un bariton cu o voce excepțională, ajuns mai apoi prim-solist al Operei din București. Mai târziu, Ioan D. Chirescu devine conducătorul corului și face din acesta o adevărată mișcare culturală cunoscută și recunoscută pe plan național.

Pe 9 mai, în fiecare an, România celebrează Ziua Europei, zi dedicată păcii și unității europene. Data marchează ziua istorică în care a fost pronunțată declarația Schuman. În cadrul unui discurs ținut la Paris, în 1950, ministrul francez al afacerilor externe de atunci, Robert Schumann, propunea stabilirea unei noi forme de cooperare politică în Europa, care să înlăture pentru totdeauna posibilitatea izbucnirii unui nou război între națiunile Europei.

Ziua de 10 Mai are mai ales astăzi conotații nu doar pentru noi, românii, ci pentru întreaga Europă unificată. La 10 mai 1877, Adunările legiuitoare au decis neatârarea țării și intrarea în război alături de Marile Puteri împotriva Porții Otomane. Proclamarea Independenței de stat a României a statuat locul nostru în plan politic pe bătrânul continent, cu atât mai mult cu cât la aceeași dată, dar cu 11 ani mai devreme, prințul Carol, un prusac aparținând aristocratei Europe, era înscăunat Domn al țării românești.

Tot la un 10 mai a fost proclamat Regatul Român. Mai târziu, transferul de putere și ideologie a suprapus datele din calendar și a făcut ca 9 mai să umbrească orice posibil însemn monarhic. Deși sărbătoarea nu era a unora sau

a altora dintre români, ci a României însăși.

La 10 Mai, Europa a trebuit să privească cu respect și admirație la reînviata suflare românească, cea care purta încrezătoare „strălucirea isbânde de mâine”. La 10 Mai deveneam peste tot și peste toate uniți în suflet și simțire. Români de pretutindeni, alături.

La 10 mai 1880 apărea *Farul Constanței*, prima publicație a Prefecturii, săptămânală, în patru pagini. „Tonul e așezat, cum se cuvine unei foi oficiale, și informația destul de bogată și de vie ca să alcătuiască unul din bunele izvoare de documentare asupra vieții de toate zilele a provinciei.

„*Farul Constanței*” a luminat până târziu, în 1888, cu aceeași sclipire egală din șapte în șapte zile, iar cu întreruperi până în 1913, dacă se poate vorbi de întrerupere pentru că el trăiește încă, sub alt nume și altă înfățișare, în diferite Monitoare sau buletine oficiale locale, „*Monitorul județului Constanța*”, „*Monitorul orașului Constanța*”, scria la 1928, într-un studiu dedicat presei locale, Emanoil Bucuța.

La 1 mai 1919 *Farul* reapărea în formă nouă. În articolul-program intitulat *Cuvântul nostru*, din primul număr, directorul Marcel R. Opreanu scrie: „Eșim în ziua de 1 Mai, ziua muncii și a libertății. Purtăm un nume, *Farul*, care a strălucit în viața Dobrogei și a luminat în trecut, de atâtea ori, drumul greu și spinos pe care au pășit locuitorii ei, spre limanul de civilizație și propășire, spre care au tins, în totdeauna

Curând după realipirea Dobrogei *Farul* i-a fost dat să fie icoana vieții și activității românești în acest colț de Țară nouă, și sub conducerea unui patriot neîntrecut, unui pasionat al latinității noastre, i-a revenit cinstea de a desgroapa trecutul Dobrogei, și de sub cenușa vremurilor să scoată în vileag, la lumina conștiinței românești urmele atâtor momente romane, scumpe amintiri ale strămoșilor noștri și dovezi nepieritoare ale dreptului nostru aci./.../ Ce fericiți am fi, dacă am putea aduce aci, câteva raze din soarele care apare și să prindem, măcar o fâșie, din surletul vremurilor noi...

Farul s-a reaprins. Trăiască Dobrogea!”¹

1. Opreanu, Marcel R., *Cuvântul nostru*, în *Farul*, Anul I, Nr.1, 1 Mai 1919, p.1.

Gara Constanța

La 15 mai 1960 a fost dată în folosință noua clădire a gării de călători Constanța. După 99 ani și 7 luni prima gară constănțeană, inaugurată la 4 octombrie 1860, trecea pe linie moartă. Noua clădire a fost integrată în peisajul citadin al Constanței. Corpul central –o construcție originală, cu structura integral realizată din beton armat, cu acoperișul executat dintr-o pânză subțire autoportantă, cu dublă curbură, subliniind suplețea. Pentru finisaje s-a folosit praf de piatră la stâlpi și ancadramente, terasit

în câmpuri și piatră de Techirghiol la exterior. Un tunel pe sub linii face legătura cu peroanele direct din holul corpului central. Este prima clădire de călători construită la noi în țară cu astfel de acces la peroane.

Concepută ca unicat, proiectul clădirii a fost distins cu Premiul de stat și Premiul CSCAS. Colectivul de elaborare: arhitect Teonic Săvulescu, ing.Dan Ghiocel, Gheorghe Șerban și Mihai Manoilescu.

Călătorie pe mapamond

Între maluri

Maria MAZILU, Spania

I see, i smell, i feel. Must share. This is part of my religion. Văd, miros, simt. Trebuie să împărtășesc. Asta e parte din credința mea.

Așa mă gândeam astăzi, pe drumul către Insula Broaștei Țestoase (Turtle Island), într-o barcă de mare viteză, cu adrenalina-mprăștiată în tot corpul de viteză și de splendoarea naturii. Adrenalină de fericire, un sentiment nou. Asemenea nori par pictați, dar sunt reali ca niște jucării atârând deasupra unui pat de copil. Și azuriul mării pare doar o altă nuanță scursă din cer. Eu am vorba asta că natura este cel mai bun stilist.

Turtle Island sau Insula Selingan (Selingaan Pulau) se află în Marea Sulu și face parte din Parcul Sabah, 40 km distanță de Sandakan - Borneo. Are mai multe insule, însă doar 3 aparțin Malaeziei.

-Insula de acolo, din dreapta noastră, mi-a arătat-o Bobby cu degetul, este cea mai mică dintre toate, dar și cea mai apropiată de granița cu Filipine. Insula pe care mergem noi este și ea aproape de Filipine, cam la 3-4 km.

-Aaaa, păi atunci pot să emigrez în Filipine, îi răspund râzând.

-Nu prea! Unde mergem noi vei vedea

soldați înarmați patrulând pe plajă. Plus vasele de marină care patrulează și ele-n larg, n-ai nicio șansă.

Boby, ghid autorizat, este înlocuitorul celui către care fusesem îndrumată și cu care făcusem programul. Jo este prins pentru 3 zile cu un grup de 14 suedezi într-un program mai amplu în regiunea Sabah. Și-a cerut scuza că nu poate fi tot timpul cu mine, cum era stabilit, anunțându-mă că mă încredințează pe mâini bune, ale cumnatului său. „No problem.”

Povestea oului

Pe insula către care ne îndreptăm, două specii de broaște țestoase, Green Turtle (Țestoasa Verde) și Hawkbill Turtle (Țestoasa Cioc-de-Șoim), vin de zeci de ani și-și depun ouăle. De obicei în martie-septembrie și februarie-august.

În funcție de specie, o femelă depune o dată între 90 și 120 de ouă. Este un proces întreg, în care sunt „asistate” de îngrijitori. Ei strâng ouăle chiar în timp ce sunt eliberate de femelă. Cu mare grijă, fără s-o atingă, iar la final le pun cu grijă în incubator.

Incubatorul a fost înființat în 1967. Se află în mijlocul insulei, unde sunt două terenuri îngrădite: cel pentru femele și cel pentru masculi. Sunt formate din cuiburi săpate în pământ,

pentru a reproduce condițiile naturale cât mai bine.

Temperatura hotărăște sexul micuțului, astfel că fetele au nevoie de temperatură mai ridicată, iar masculii de una mai scăzută. Adică peste și sub 27° Celsius. Îngrijitorii sapă gropi de aceeași dimensiune cu cea pe care ar face-o și Țestoasa Mamă. Coboară pe rând ouăle eclozate, apoi le acoperă cu nisipul răzuit de pe pereții gropii.

E important să nu fie cel deja scos afară: prin contactul cu aerul, poate conține germeni dăunători și ar afecta iremediabil ouăle. Nisipul scos din groapă se pune ultimul. Prin expunere directă la soare își va pierde toți microbii, iar când astupă groapa, nu se bătătorește. E lăsat să cadă pur și simplu prin răzuirea pereților. Cum ar face și Țestoasa Mamă. Ca să le fie ușor puilor

să străpungă stratul de nisip când va veni timpul.

Groapa se marchează cu un gard de plasă înaltă, cu rol protector. Cuibul nu poate fi atacat de prădători și ouăle furate. În partea de sus a plasei, se mai așează ceva ușor, o cracă sau o frunză de palmier, să fie sigură zădărnicierea. Pe o bucată de bambus vopsit, se scrie numărul de înregistrare a țestoasei, data depunerii, numărul de ouă și specia exemplarului. După ce-a depus ouăle, groapa este măsurată și toate caracteristicile sale sunt notate. Fiecare broască are numărul propriu ștanțat pe o tăbliță metalică. E prinsă bine pe-o aripioară din față, nicio șansă să fie pierdută undeva prin mare.

De la ou la carapace

Întreaga operațiune trebuie să se desfășoare în maximum 2 ore de la eclozare, altfel efortul este inutil. Transformarea începe în foarte scurt timp de la așezarea ouălelor în cuib. În muzeul cel mic amenajat pe insulă, întreg procesul este exemplificat cu modele de plastic. De când a fost depus oul și până iese broscuța, trec două luni. Iar până va vedea lumina, pot trece între două zile și șapte zile. În tot acest timp se hrănește cu propria placenta. Odată ajuns la suprafață, se îndreaptă către un punct luminos. Aici e unul din misterele naturii, cel puțin pentru mine: cum

or ști ele când e noapte afară??? Pentru că de regulă, ies după lăsarea întunericului.

La incubator se respectă legile naturii: broscuțele sunt eliberate noaptea. Este perioada cu cei mai puțini prădători activi. Li se dă drumul mai multora în același timp. În grup fiind, cresc șansele de supraviețuire. Dacă apare un prădător, nu le poate mânca pe toate deodată, așa e posibil să scape cât mai multe. Din 10.000 de broscuțe, ajung la maturitate și își depun ouăle, aproximativ 5!! Iar o femelă devine matură pentru a depune ouă, la vârsta de 30 de ani! Ele eclozează cam o dată la 2-33 ani și mereu în același loc!

Minune a naturii, verificată: broasca Maria, după ce a depus ouăle, a înotat peste 1440 km în 46 de zile (atât a putut fi monitorizată ca distanță), peste 2 ani întorcându-se în exact același loc.

Toate fac asemenea. Unde și ce anume o fi radarul lor care le ajută să identifice insula unde și-au depus ouăle prima oară dintre multe alte țărături, e un mister al Mamei Natura!! Cert este că toată viața lor revin într-un singur loc.

Insula de poveste

Parcul Sabah a fost înființat cu acest scop: să asigure conservarea și perpetuarea celor două specii de broaște țestoase. Cele 3 insule ce formează parcul natural nu sunt dotate toate cu locații de cazare pentru turiști. Pe Insula Selingaan, sunt câteva căsuțe tip bungalou, care pot găzdui maximum 50 de turiști. Condițiile asigură minimum de confort, diferind în funcție de buget, dar nu semnificativ.

Imediat cum am debarcat pe insulă, am dat de clădirea principală. Este multifuncțională. La orele stabilite este locul unde se ia masa, în rest are funcții administrative. La etaj are muzeul dedicat broaștelor țestoase și o mică sală de proiecție. De cum se lasă înserarea, veranda clădirii devine sală de așteptare. Începând cu ora 18, turiștilor nu li se mai permite să umble pe insulă, nici măcar pe aleile ce leagă clădirea principală cu bungalouri. Este permis accesul în

cameră în caz de necesitate, însă doar însoțit de un ghid.

Toată suflarea stă pe terasă. După masa de seară, 19.30, începe jocul nervilor: e-ntuneric, nu ai ce face și trebuie să stai locului. N-ai voie să faci gălăgie. Te plictisești, nu ai ce face decât să numeri stelele sau să vorbești cu ceilalți turiști. Internetul vine în valuri și împărțit la câți suntem, nu ajunge nici de o linie de căciulă.

Îngrijitorii sunt deja pe plaja insulei. Nu cred că are mai mult de 1km lungime. Cu lanterne în mâini, se uită după Mama. După ce le găsesc, transmit un semnal sonor către ghizii rămași cu turiștii. Doar atunci pornim. Dacă grupul este mai mare de 20 oameni, se împarte în două. Noi

suntem mai puțini.

Sperăm că avem noroc și că musonul nu-și va face de cap. În ultima lună a provocat chiar inundații. Dacă apare el, nu mai vin ele. Oricum suntem avertizați că nimeni nu poate garanta nimic: nici dacă și nici când vin. Pe o mare liniștită, cum pare acum, apar cam după 8-8.30 seara.

Mama Țestoasă

În jur de 9 auzim semnalul. Sărim ca arși, parcă ne-mpunge cineva pe toți și-n același timp. Prinși de o febră comună, părăsim veranda în șir indian.

În nisipul alb, o Mother Turtle Green își săpase groapa. Am recunoscut-o ca specie după filmul pe care-l văzusem în muzeu. E mare, foarte mare, aceasta fiind și una dintre cele mai importante caracteristici ale speciei. Cât timp a depus ouăle, nu ni se permite să stăm în fața ei, doar în spate. Ne rotim, facem schimb de locuri între noi ca s-o vedem pe rând, cât mai de-aproape. Un îngrijitor ține lanterna deasupra ei. Îi luminează dosul, locul pe unde ies ouăle. Au fost 121 de ouă. Când a terminat, am aflat toți: a-nceput să adune nisipul din jur peste ouă. Adică acolo unde ea știe că pusese ouăle. În răstimp, îngrijitorul îi luase ouăle și le pusese într-o găleată.

Abia atunci avem voie să venim în fața ei. Durează câteva minute până consideră că și-a acoperit ouăle, timp în care îi putem vedea chipul. Ochii sunt imenși ca două globuri și plini de lacrimi. În timp ce lasă ouăle, toată sarea din organism se strânge în ochi. De aici și impresia că plânge, probabil efortul.

Respira sacadat și greu. Unul dintre îngrijitori începe s-o măsoare. 96 cm lungime. Lățimea nu i-am reținut-o, eram mult prea impresionată. Nu pot să-mi iau ochii de la ea. Marcajele de pe aripioarele din față sunt semn că e de-a casei. Se notează tot, excepție greutatea. Sunt atât de mari, încât e imposibil să fie cântărite fără a le provoca un stres. Nu toți îngrijitorii se ocupă de aceeași broască țestoasă. Sunt 4 și fiecare pleacă în patrulare, pe insulă, luând în grijă și evidență țestoasele găsite. Indiferent că depun ouă sau nu, ei le notează.

Suntem rugați insistent să o părăsim. Nimeni nu se poate opri din a-i face poze. Urmează partea a doua, depunerea ouălelor în incubator. La specia Green Turtle, ouăle sunt mai mari așa că s-a săpat o groapă adâncă. 70-75 cm. Cu câte 3-4 ouă în mână, în nici 3 minute, toate au dispărut din găleată. Un ou este de dimensiunea unei mingi de ping-pong și este acoperit cu o substanță vâscoasă, transparentă. Se răzuie groapa, se acoperă ouăle cu nisip, se așază gardul de plasă, iar la final indicatorul.

Foto: Iulia PANĂ